

File din istoria învățământului vasluian până la 1918

Nicolae IONESCU

Un rol important în afirmarea unei societăți l-a avut întotdeauna și învățământul. După cum se știe, primele școli în Moldova apar în Evul Mediu și au luat naștere pe lângă mănăstiri și biserici. Marele istoric Nicolae Iorga considera că școlile mănăstirești reprezintă „primul învățământ propriu, legat de limba slavonă a statului și de pravoslavnica bisericii”¹. Deși apăruseră școlile de stat, continua să existe învățământul de casă care era rezervat fiilor de boieri ai căror dascăli erau călugări sau profesori străini.

Desigur, istoria Inspectoratului Școlar din județul Vaslui este complexă și nu trebuie să fie apreciată numai prin anii pe care-i numără această instituție teritorială, ci, în primul rând, trebuie pusă în legătură permanentă cu istoria comunităților din cele trei județe: Tutova, Fălciu și Vaslui, precum și cu evoluția progresivă a învățământului în zonă de peste două secole.

Trebuie menționat că din perioada medievală au existat domni patrioți, cărturari, boieri luminați care și-au dat seama că învățătura este este aurul cel mai de preț al omului. Școala devine treptat o problemă de stat de mare însemnătate pentru unii domni fanarioți luminați. Astfel, Grigore al-II-lea Ghica, domn al Moldovei din prima jumătate a secolului al XVIII-lea, într-un hrisov domnesc din decembrie 1747 aprecia că „școlile sunt ca o fântână din care se adapă norodul cu îndestularea învățăturii și a înțelepciunii”².

În 1766, în timpul domnitorului Grigore Alexandru Ghica, se pune problema organizării unei Epitropii a școlilor formată din mari dregători, ispavnici de ținut, boieri și negustori. Aceste Epitropii (Eforii), apărute în marile centre administrative și culturale cum era Iașiul, sunt primele forme de inspecție a școlilor din ținuturi. Sunt stabilite atunci „lefurile dascălilor și chiverniselile ucenicilor”³.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea se constată și un interes scăzut pentru carte la unele categorii sociale.

- continuare în pagina 13 -

Profesorul Dumitru Bahrim - Manifestare omagială -

Constanța BAHRIM

Într-o zi de toamnă frumoasă, mi-a fost dat mie și familiei mele, să participăm la un simpozion organizat de „Academia Rurală Elanul”, împreună cu Primăria Șuletea, care printru alte teme, a avut în program și tema „Omagierea prof. Dumitru Bahrim”, precum și acordarea numelui său Școlii Primare din satul său natal, Jigălia – Șuletea.

Evocarea personalității prof. Dumitru Bahrim a fost făcută de primarul com. Șuletea, de un fost coleg de liceu, de personalități de la Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui, de către membrii „Academiei Rurale Elanul” și, în final, de mine, soția omagiatului prof. Dumitru Bahrim.

- continuare în pagina 20 -

Lacrima națiunii

Dan HORGAN

Vinul și vița-de-vie

Vița-de-vie este o liană, cu coajă, care atinge o înălțime de 35 m. Frunzele alternează, sunt lobate palmate și au o lungime și lărgime de 5–20 cm. Fructul este o boabă, cunoscut ca strugure; care, la specia sălbatică are un diametru de 6 mm și când se coace dobândește o culoare purpurie închis spre negru, cu o floare gălbuie; iar la plante cultivate este de regulă mult mai largă, de până la 3 cm lungime și poate avea o culoare verde, roșie sau purpurie. Specia sălbatică se găsește în păduri umede și pe malurile apelor curgătoare. Strugurele sălbatic este deseori clasificat ca *Vitis vinifera*, subspecia *silvestris* (în unele clasificări considerat *Vitis silvestris*), cu *Vitis vinifera*, subspecia *viniferă* restricționată la formele cultivate. Vița-de-vie domestică are flori hermafrodite, (are flori masculine și feminine pe plante separate) și pentru ca fructul să se dezvolte este necesară polenizarea.

Cele dintâi izvoare scrise atestă răspândirea viței de vie pe aceste meleaguri. Este semnificativ de pildă, episodul descris în Odiseea anume că vinul cu care Ulise l-a îmbătat pe Poliphem

a fost căpătat de eroul grec din mâinile lui Maron, de la tribul tracic al ciconilor. Herodot, părintele istoriei, care ne-a descris multe obiceiuri ale populațiilor din regiunea Mării Negre amintește folosirea vinului în anumite ritualuri, iar excepționalele rhytoane din aur, argint aurit sau splendid sculptate în os demonstrează existența unui ceremonial fastuos și complicat legat de vin și vița de vie.

Încă în secolul trecut, savantul german William Antrobus Griesbach arăta că „patria viței de vie trebuie căutată în ținuturile păduroase ale Pontului și ale Traciei, până dincolo de Dunăre, [ținuturi] bogate în liane”, iar francezul Raymond Billiard susținea, în 1913, că Tracia a fost, poate, regiunea cea mai veche și cea mai respectată pentru vinurile sale, confirmând astfel că viticultura din patria noastră avea un caracter de pionierat în Europa. Și s-ar părea că nu numai Europa, de vreme ce se spune că vița de vie ar fi fost introdusă în China în timpul împăratului Wou-ti (140-87 î.e.n.) ca urmare a călătoriei pe care Thang H'ian ar fi întreprins-o în țara geților.

- continuare în pagina 2 -

Vinul și vița-de-vie

- urmare din pagina 1

„Patria cea veche a geto-dacilor, Tracia - scria marele nostru istoric Alexandru Dimitrie Xenopol - era o regiune vinicolă, cauză pentru care și era considerată ca locul de naștere a zeului vinului, Dionysos”.

Prima mențiune scrisă despre viticultura dacică o avem de la geograful antic Strabon (66 î.Ch. - cca. 24). Ea se referă la măsura adoptată de marele rege Burebista (82-44 î.Ch.), făuritorul statului dac, s-au întreprins unele acțiuni de limitare a viilor (poate, mai curând, cum apreciază istoricii, adoptarea unor măsuri de cumpătare). Se bănuiește că decizia luată de Burebista, în urma sfatului marelui preot Deceneu, urmarea nu atât curmarea exceselor populației față de consumul de vin, cât mai ales desființarea tentației pe care viile din Dacia o exercitau asupra populațiilor străine care veneau aici, mai cu seamă din răsărit, atrase de roadele viilor. Viticultura și producția de vin nu au încetat, numeroase dovezi atestând continuitatea acestei culturi.

La cucerirea Daciei de către romani, în anul 106, cultura viței de vie era aici bine introdusă. Sub influența romanilor, care dețineau o experiență mai avansată, tehnicile viticole și vinicole s-au dezvoltat. Importanța pe care o avea viticultura în perioada colonizării romane a Daciei se deduce din reprezentările purtate de două emisiuni monetare din acea vreme. O menționează Ovidiu, o atestă izvoarele narative și artistice. Dar cele mai elocvente dovezi privind răspândirea culturii viței de vie în epoca dacică le aduce lingvistică. Din această epocă au rămas, dăltuite pentru vecie în limba română, ca o dovadă a continuității, cuvintele de origine dacă: strugure, butuc, curpen — cuvinte caracteristice activității viticole.

Caracterul tradițional al culturii viței de vie în acest teritoriu este dovedit istoric prin descoperirile arheologice care atestă existența plantațiilor de viță de vie încă din anii 1000- 700 î.Hr.

Pe vremea geto-dacilor cultura viței de vie era atât de extinsă încât vinul produs depășea cu mult nevoile proprii de consum constituind unul din principalele produse de schimb cu popoarele vecine.

Izvoarele istorice atestă că și în timpul ocupației romane asupra unei părți a Daciei, pe teritoriul României s-a continuat cultivarea viței de vie. „În epoca năvălirilor barbare - nota istoricul Vasile Pârvan - după păstorie, rolul principal l-a jucat viticultura, în tot acest timp, viticultura a devenit principala ocupație, constituind fundamentul însuși al rezistenței dacoromane în regiunile carpatice”. Între dovezile cele mai valoroase ale răspândirii acestei culturi în epoca migrațiilor se înscrie descoperirea de la Șimleu Silvaniei

- un colier dublu de aur, datând din preajma anului 350 e.n. și pe care sunt reproduse în miniatură diferite uneelte, printre care și un cosor de vie împodobit cu cinci foi de viță stilizate. Această îndeletnicire s-a continuat și în epoca feudală, în primele secole ale celui de-al doilea mileniu, referindu-se la năvălirile cumanilor ori ale tătarilor, cronicarii vremii pomeneau de „semănături, grădini și vii”. Existența și răspândirea neîntreruptă a acestei culturi pe teritoriul patriei noastre, din antichitate până în zilele noastre, reprezintă o realitate cu profunde semnificații istorice. Se știe că populațiile migratoare, în drumul lor, nu au cultivat niciodată această plantă, cultura viței de vie fiind o îndeletnicire proprie populațiilor stabile, deoarece această cultură necesită multă forță de muncă și, în același timp, cunoștințe agricole mai avansate. Continuitatea cultivării viței de vie pe teritoriul românesc se înscrie și ea ca o mărturie de necontestat că aici, pe aceste meleaguri, populația a existat în toate timpurile, indiferent de orânduire sau fenomen istoric. Referindu-se la această evidență, fostul președinte al Organizației internaționale a viei și vinului, Asersio Villas, sublinia că „oriunde pe meleagurile românești, cazmaua scoate la iveală istoria viței de vie și a vinului; cioburi de amfore antice cu miros îmbătător, beciuri medievale cu buchet celebru, sculpturi și decorații încântătoare. Aceasta este o atestare grăitoare a preocupărilor ancestrale pentru viticultură ale acestor meleaguri”.

Chiar dacă au fost ani cu slabă producție viticolă, chiar dacă viile au fost „victimele filoxerei”, renumele unor soiuri de vinuri și al unor podgorii s-au impus și dincolo de hotare. Trebuie amintite aici podgorii ca: Drăgășani, Dealu-Mare, Odobești, Cotești, Cotnari, Târnavele și sortimentele de vinuri românești ca: Grasă, Tămăioasă, Băbească, Busuioacă, Fetească albă și altele. Filoxera (*Daktulosphaira vitifoliae*) este o insectă, dăunătoarea viței de vie, care atacă rădăcinile plantei din sol. Provine din America de Nord, fiind adusă în Europa la finele sec. XIX unde a făcut daune considerabile plantațiilor de viță de vie deoarece soiurile europene nu aveau imunitate la un asemenea dăunător. „Să nu uităm, de romani ca și la alte popoare din totdeauna, vinul a fost părtaș alături de oameni, atât la necaz cât și la bucurie, simbol al prieteniei, al înțelegerii, al voioșiei, sursă de inspirație sau meditație pentru poeți, gânditori și compozitori.”

Există chiar teorii ale istoricilor conform cărora cultul zeului grec al vinului, Dionisos, ar fi pornit din Tracia. Proto-dacii din spațiul carpato-danubiano-

ponic aveau un cult asemănător pentru zeul Sabazios. Sabazios (sau Sabadios) este numele frigian dat de greci unui zeu venerat la traci ca „Eliberatorul” de anotimpul rece.

Teonimul este probabil frigian, deoarece în Asia Mică s-au găsit primele inscripții care-l pomenește sub forma „Saba”, care s-a păstrat și în ebraicul Sabaoth. Se pare însă că grecii l-au preluat pe zeu prin intermediul tracilor, care-l venerau pe Sabazios în munți, la lumina făcliilor. Zeul a fost adoptat la sfârșitul sec. V î.Ch. de atenieni, cultul lui răspândindu-se apoi, în perioada Imperiului Roman, și în vestul Europei.

La traci zeul avea atributul htonic al șarpelui, fiind în același timp patronul solar al cailor. Ca zeu venerat de neamul tracilor, neam care iubea cel mai mult caii, este numit de Sofocle în tragedia sa Tereus în fragmentul 523. Sanctuarele sale din munți aveau forma unei rotonde cu acoperișul deschis, care permiteau soarelui să lumineze altarele. Noaptea, pe aceste altare ardeau făclii. Urmele zeului se pot descoperi și azi. Astfel, soarele se numește în folclorul bulgar Sabo în timpul solstițiului de vară. În România, rădăcina „Saba” a dăinuit în unele toponime. Grecii și romanii l-au asociat pe Sabazios în special cu Dionis-Bacchus, venerându-l în orfism și în misterele eleusine, dar uneori și cu zeul suprem sau cu soarele. Originea tracică a cultului e relevată de amândouă aceste ipostaze: fiul/soțul Zeitei Mamă (Magna Mater) este atât reînnoitorul în ciclul anotimpurilor cât și stăpânul ceresc al lumii.

Părerile conform cărora prin consumul de vin dacii se abandonau unor stări de euforie inconștientă și unor orgii grozave sunt considerate exagerate în opinia istoricilor. De fapt, acesta era suspectat a fi motivul pentru care Burebista, după unificarea statului dac, ar fi dispus defrișarea suprafețelor viticole. Totuși, conform izvoarelor istorice (Strabo), măsură luată de Burebista viza stăvilirea invaziilor populațiilor răsăritene atrase de culturile de viță de pe teritoriul Daciei, iar nu domolirea abuzurilor bahice.

La Șinca Veche, în așezarea dacică cercetată în dealul Pleșu, nu au fost descoperite urme ale culturii viței de vie, întrucât zona împădurită nu era propice acestei ocupații. Totuși, întrucât dacii viețuitori aici aveau legături comerciale cu numeroase alte comunități, este de la sine înțeles că vinul era prezent în fiecare gospodărie.

După cucerirea Daciei de către romani, cultura viței de vie s-a rafinat și s-a dezvoltat și mai tare, grație tehnologiilor și tehnicilor aduse din Imperiu. Cele mai importante izvoare istorice care confirmă permanența și importanța culturii viței de vie în Dacia Traiană sunt emisiile monetare și medalia „Dacia Felix”, bătute în anul 112 de împăratul Traian. Provincia este reprezentată ca un chip de femeie ce

poartă în brațe doi copii, unul ține în mână un strugure, iar celălalt spice de grâu. După retragerea Aureliană, în anul 271, daco-romanii au continuat să cultive viță de vie pe teritorii extinse, mai ales în zona subcarpatică. Nici chiar trecerea numeroaselor popoare migratoare peste teritoriul actual al țării noastre nu a conținut sau diminuat interesul proto-romanilor pentru viticultură. Mai mult, istoricul Vasile Pârvan afirma că „În tot acest timp, viticultura a devenit principala ocupație, constituind fundamentul însuși al existenței daco-romanilor în regiunile carpatice”. Nu se poate ignora nici valoarea simbolică a viței de vie care prin rezistența ei la vicisitudinile anotimpurilor și asprimea solului devine model de statornicie și continuitate, în timpuri când moștenirea strămoșilor noștri părea să atârne de un fir de ață.

Dar a străbate drumul parcurs de vița de vie pe actualul teritoriu al României înseamnă, de fapt, a reconstitui trecutul acestei țări începând din cele mai vechi timpuri. Mărturii referitoare la acest drum ne sunt oferite de numeroase vestigii și documente aparținând arheologiei, paleontologiei, mitologiei, epigrafiei, numismaticii, lingvisticii, etnografiei și folclorului, istoriei scrise și orale. Ele vorbesc, în primul rând, despre existența în această parte a lumii a unor condiții naturale deosebit de prielnice pentru dezvoltarea viței de vie, iar în al doilea rând, despre marele atașament al oamenilor care au trăit aici pentru această plantă, intrată în credințele, în obiceiurile și în întreaga lor viață.

Apariția viței de vie în actualul spațiu geografic al României nu poate fi plasată în timp decât cu o foarte mare aproximație. Se admite ca pe acest teritoriu au existat forme din care au derivat specii ale genului *Vitis* încă de la începutul erei neozoice (perioada paleogenului din terțiar). Buzuindu-se pe elemente de ordin botanic și climatic, savantul german William Antrobus Griesbach susține că „patria viței de vie trebuie căutată în ținuturile păduroase, bogate în liane ale Pontului și ale Traciei, până dincolo de Dunăre”. Începând din mileniul II î.Ch. (epoca bronzului), după alții chiar mai înainte, cultura viței de vie și producerea vinurilor au devenit îndeletniciri de bază ale proto-dacilor, deci ale vechilor locuitori din actualul spațiu românesc. Savantul B. Harden afirma că pe acest teritoriu „Cultura viței-de-vie e fără asemănare, mai veche decât plugăria”. R. Billiard, referindu-se la vechimea culturii viței de vie în Tracia susține că „dintre toate părțile Europei, Tracia a fost cea mai veche și cea mai respectată pentru vinurile sale și aceea care și-a păstrat cel mai mult prestigiu”.

Istoricul A.D. Xenopol întărește această părere, scriind: „Patria cea mai veche a Geto-Dacilor, Tracia, era o regiune viticolă, cauza pentru care era considerată

ca locul de naștere a zeului vinului, Dionysos”. Iar Nicolae Iorga afirma, cu întreaga sa autoritate științifică: „Cultura viței de vie este de asemenea tradițională la tracii iubitori de vin”.

Relativ la cultul dionysiac, exista părerea că el s-a născut în Tracia, în ținutul situat la nordul și sudul Dunării, de unde s-a propagat apoi în Grecia și Italia. Primele mărturii scrise despre geto-daci, desprinși din masa triburilor trace și deveniți stăpâni ai teritoriilor din nordul Dunării, ne sunt lăsate de Herodot prin anul 514 î.Ch. El afirmă că „geto-dacii constituie ramura cea mai nobilă a tracilor”, adăugând: „geții sunt cei mai drepti și mai viteji dintre tracii”. Există numeroase mărturii care vorbesc despre importanța pe care geto-dacii o acordau cultivării viței de vie și producerii vinurilor. Referindu-se la modul în care vinul era consumat de geto-daci, Xenopol menționează, preluând o informație furnizată de Homer, ca „bărbații și femeile beau vinul după moda scitică, neamestecat cu apă, slujindu-se, în loc de pahare sau căni, de cornuri mari de cerb sau de bou, care treceau din mână în mână”. Dar și istoricul Diodor din Sicilia (sec. I î.Hr.) relatează despre un oșpăț pe care Dromichaitea, conducătorul unei puternice uniuni de triburi geto-dacice l-a dat în onoarea prizonierului său, regele macedonean Lisimah, înfrânt în anul 292 î.Ch., la care oaspeții au fost serviți cu vin în cupe de aur și argint, în timp ce gazdele au băut din vase de lemn și din conuri de vite, pentru a demonstra simplitatea și sobrietatea localnicilor.

După părăsirea Daciei de către trupele și administrația romană (anul 271, pe timpul împăratului Aurelian), a urmat o lungă perioadă de timp în care pământurile de la nordul Dunării au fost traversate de populațiile migratoare, în drumul lor de la răsăritul spre vestul continentului. Este incontestabil că viticultura și vinificația au continuat să existe pe actualul teritoriu al României în tot lungul acestei zbuciumate perioade. Este foarte probabil că în acea perioadă a crescut și mai mult atașamentul oamenilor față de vită de vie, față de această plantă care, prin miraculoasa ei capacitate de a trăi chiar și în cele mai grele condiții, a devenit un simbol de statornicie și continuitate.

Vom face un mare salt în timp, sărind peste lunga perioadă a evului mediu în care vile și-au găsit poziții temeinice pe pantele înșorite ale dealurilor subcarpatice, mărindu-și suprafețele, iar practicile de cultivare a vitelor și de producere a vinurilor s-au dezvoltat. Numeroși străini ajunși pe aceste locuri nu au întârziat să remarce și să menționeze marea întindere a viilor și importanta producției de vinuri. Astfel, misionarul catolic M. Bandini („Codex Bandius”, 1646) scrie, referindu-se la bogățiile Moldovei, că aceasta „produce așa de mult vin încât la timpul culesului se vinde o vadră cu patru bani și iarna se vinde cu șase sau șapte”. Tot el,

vorbind despre lucrul viilor, adăugă: „dacă cineva le cultiva odată într-un an întreg și leagă vițele pline cu struguri, este o muncă prea de ajuns, însă dacă în al treilea sau al patrulea an de cultură leagă numai vița de araci, atunci capătă vin foarte mult”. Despre vilele Transilvaniei își notează impresiile episcopul Anton Verancsics (1504 -1575), fost secretar al regelui Ioan Zapolya: „la tot pasul se ivesc dealuri înșorite acoperite cu vii. Dar vinurile, fie că le vrei tari sau slabe, aspre sau dulci, ori albe sau roșii sau roșetice, și îți le alegi potrivit cu fiecare anotimp, sunt așa de bune la gust și de soi așa de ales, încât nu mai dorești nici vinurile din Falem, din Campania și chiar comparându-le între ele îți plac cu mult mai mult acestea”.

În decursul timpului, viticultura din țările romane și-a accentuat trăsăturile particulare, diferențiate pe podgorii, potrivit unei tradiții transmise de-a lungul generațiilor. S-au conturat astfel sortimentele, constituite din soiuri bine adaptate condițiilor locale, s-au împământănit practici de cultură diferențiate pe regiuni, mai cu seamă sub aspectul formelor de conducere a butucilor și a tăierilor, s-au accentuat însușirile specifice ale vinurilor. În sortimentul vechii podgorii a Drăgășanilor intrau, de exemplu, soiurile Crâmpoșie, Braghina și Gordan, care se culegeau împreună, dând un vin care se bucura de mare căutare (în legătură cu participarea soiurilor în constituirea acestui vin se spunea: „Crâmpoșia dă țaria, Braghina aduce spumă, iar Gordanul umple butea”). În Dealu Mare se cultivau soiurile pentru vinuri albe Bășicata, Gordan, Braghina și Tămăioasa românească, la care se adăugau soiurile pentru vinuri roșii Negru moale și Negru vârtos.

Viticultura din țara noastră care a fost scoasă din matca sa milenară la sfârșitul secolului trecut de invazia filoxerei și de apariția unor boli până atunci necunoscute, în primul rând a manei viței de vie. În Vechiul Regat filoxera a fost semnalată oficial în anul 1884 la Chițorani - Prahova, în podgoria Dealu Mare, după ce fusese identificată cu câțiva ani mai înainte, în 1880, la Arad.

În anii următori atacul filoxerei s-a propagat cu mare rapiditate, căpătând proporțiile unui dezastru național. În perioada refacerii viilor de la sfârșitul secolului trecut, viticultorii au fost nevoiți să deprindă tehnici noi, în primul rând alinierea vițelor, combaterea manei și făinării viței de vie etc. Au fost aduse din străinătate, mai ales din Franța, soiuri noi, care au pătruns în podgorii intrând în competiție cu soiurile locale, vechi. Multe din soiurile străine s-au dovedit valoroase, mai cu seamă sub aspectul însușirii lor de a oferi vinuri de calitate superioară. S-a produs, drept urmare, o reconsiderare a sortimentelor ca proces de durată, în realizarea căruia a intervenit în mod hotărâtor cuvântul cercetării.

Primul război mondial a dat o nouă lovitură viticulturii românești, abia ieșită din confruntarea sa cu flagelul filoxeric. Ea s-a refăcut în mare măsură în perioada interbelică, dar a intrat apoi în marile încercări provocate de un regim care i-a separat pe viticultorii de viile lor. În mod miraculos, oamenii au rămas însă fideli viței de vie, chiar și în situația în care se puteau întâlni cu ea nu în viile proprii, ci în marile plantații ale întreprinderilor de stat și cooperativelor agricole de producție. În dragostea lor pentru această plantă, ei și-au adus-o aproape de casă, plantând-o simbolic în curți și ridicând-o în bolti umbroase.

Viticultura s-a dezvoltat totuși în această perioadă: s-au înființat plantații cu soiuri valoroase, au fost promovate tehnici de cultură noi bazate pe mecanizare, au fost construite capacități moderne de vinificare, depozitare și condiționare a vinurilor, s-a înregistrat un salt al calității vinurilor. Ne putem astăzi gândi că aceste rezultate puteau fi cu mult mai bune dacă oamenii nu și-ar fi pierdut viile, dacă nu ar fi încetat, de fapt, de a fi viticultori.

Iată însă că după acel incredibil decembrie '89, lucrurile intră în albia lor normală. Viticultorul se întoarce cu emoție la vițele sale, trăiește bucuria de a le culege roadele și este animat de ambiția de a face un vin bun, pe care să-l închine cu prietenii.

Istoria se repetă: omul se reîntâlnește cu planta sa de suflet, parcă revenit dintr-o lungă bejenie, prinde curaj găsind-o în viață și, prin ea, se regăsește pe sine.

Viticultura românească trece în prezent prin mari transformări. Viile au intrat, aproape în totalitate, în proprietatea viticultorilor. Producerea vinurilor constituie o îndeletnicire care-i obligă pe podgoreni să-și creeze mijloacele tehnice necesare realizării lor la un nivel calitativ cât mai înalt. În acest scop le sunt acum de folos cramele și pivnițele situate în podgorii, aflate în trecut în proprietatea integrală a statului, care se dezvoltă sub forma cramelor de tip cooperatist.

Oricum, există toate premisele ca, într-un timp scurt, viticultura și vinificația să se adapteze noilor condiții în care ele pot fi practicate, acum putând interveni în mai mare măsură și orgoliul fiecărui producător de a obține vinuri cât mai bune și mai mult apreciate.

Mai veche decât România, istoria viticulturii de pe meleagurile carpato-danubiano-pontice a cunoscut mai multe etape. Specia *Vitis Silvestris* a stat la baza celebrei vițe dacice. Cu mai bine de 700 de ani înaintea erei creștine, agathirsii, populație care trăia în ținuturile de sus ale Văii Mureșului, era renumită prin vii întinse. Geto-dacii erau veritabili producători de coniac, după spusele poetului latin Ovidiu care a relatat modul în care strămoșii noștri practicau viticultura și concentrarea vinului prin înghețare, procedura din care rezultă această băutură. Iliada lui Homer spune

ca „Războinicii greci s-au dus în Tracia să găsească vinul”. Viticultura românească se pare că a fost exportată și altor popoare. Interesant este că în tradițiile mitologice chineze se considera că vița de vie a fost adusă în China din Dacia preistorică.

Vinurile românești au fost la mare căutare în Europa. După spusele lui Dimitrie Cantemir, vinurile produse în Moldova erau trimise în Țarigrad, Varșovia, Viena, iar cele din Muntenia erau pe gustul turcilor și al egiptenilor. În acea perioadă, soiurile românești de Cotnari, Măgura, Piatra și Nebună erau pe picior de egalitate cu cele de Tokay, Sauternes, Satorin și Bourgogne. Vinul de Cotnari era unul din sortimentele preferate ale lui Napoleon, după spusele domnului Andrei Duțulescu.

Acesta este catrenul pe care l-a scris Radu Rosetti, cu vopsea, pe doagele unui uriaș butoi din crama iveșteană:

„Minunat vin de podgorii/ Hidromel ca din povești/ Tu ne-alungi din viață norii/ În pahar când te IVEȘTI”.

Una dintre cele mai cunoscute podgorii din România este cea din comuna gălățeană Ivești. Viticultura acestei podgorii este strâns legată de evoluția vechii moșii Blăjești, atestată documentar din 15 iulie 1448, printr-un act de la Petru Voievod către Cernat Ploscar și fratele său Șteful. În prima jumătate a secolului al XVII-lea, moșia Blăjeștilor a atras interesul multor proprietari, ea fiind revendicată, după multe procese în instanță. Între anii 1847 și 1856 se înființează târgușorul Ivești, care avea să dea și denumirea acestui areal viticol. O personalitate importantă pentru viticultura podgoriei Ivești este aceea a arendașului Hector Economos, om de remarcabilă cultură viticolă și economică, care, în perioada 1914-1916, înființează aici o plantație viticolă de 200 ha, o cramă și o distilerie. După anul 1945, plantațiile de stat au devenit proprietatea statului, pentru că, după 1989 să fie retrocedate proprietarilor. În prezent podgoria Ivești se întinde pe mai mult de 3.800 de hectare.

Din podgoria de la Ivești ies renumitele vinuri Feteasca Regală, Aligote, Rkatiteli, Cabernet Sauvignon, Feteasca Neagră, Merlot, Băbeasca Neagră, Oporto (soi autorizat). Licoarea se îmbuteliază și astăzi în vechea cramă care dăinuie de prin 1904-1905, când proprietarii de atunci ai moșiei Ivești au trimis la școlarizare în Franța și Italia localnici care au deprins meșteșugul cultivării viței de vie și al prelucrării ei.

Strugurii sălbatici au fost recoltați de cultivatori și fermierii timpurii. De mii de ani, fructul este cules atât pentru proprietățile sale medicinale, cât și pentru cele nutriționale, istoria lui fiind strâns legată de cea a vinului

Și seva viței-de-vie a fost folosită de vindecătorii tradiționali europeni pentru tratarea bolilor de piele și de ochi. Alte utilizări includ folosirea frunzelor pentru oprirea sângerării, dureri și inflamații

ale hemoroizilor. De asemenea, pentru tratarea durerilor de gât au fost folosiți strugurii necopți, iar stafidele au fost folosite pentru tratarea tuberculozei, constipației și setei. În tratamentul cancerului, holerei, variolei, amețelilor, infecțiilor ale pielii și ochilor, boli ale rinichilor și ficatului au fost folosiți strugurii necopți.

Au fost dezvoltate varietăți de struguri fără sămburi, pentru a atrage consumatorii, însă cercetări recente au arătat că multe dintre proprietățile vindecătoare ale strugurilor provin chiar de la sămburi. Schimbări în conformația sămburilor (mai mici la formele cultivate) și distribuții ale semințelor sălbatice cultivatorilor, au avut loc între cca 3500-3000 î. Hr., în sud-vestul Asiei sau în sudul Trans-Caucaziei (Armenia și Georgia). Cultivarea strugurilor s-a răspândit și în alte părți ale lumii, în perioada preistorică sau în antichitate.

Frunzele viței-de-vie sunt umplute cu carne tocată, orez și ceapă în prepararea mâncării tradițional-balcanice Dolma sau mai pe românește sarmaua.

Dar, calitatea vinului depinde de soiul de vită și de gradul de coacere.

Strugurii trebuie culeși la maturitate deplină. Ciorchinii de struguri se clătesc în apă rece și se lasă la scurs. Pentru prepararea vinului se aleg numai boabele sănătoase, iar cele crăpate și mucegăite se înlătură. Apoi, boabele de struguri se zdrobesc și se pun în borcane sau în vase emailate pentru 4-5 zile, la macerat, după care se scoate mustul cu furuncul. Se strecoară prin tifon și se toarnă în damigene. Restul (boasca) se stoarce, presărându-se bine ca să se scurgă tot mustul, care se pune tot în damigene.

În caz că strugurii nu sunt destul de dulci, se poate adăuga 100 g zahăr la 1 l de must, care se dizolvă în must cald.

Damigenele nu se umplu complet, ci până la circa 20 cm sub dop. Se astupa ermetic cu un dop perforat prin orificiul căruia se introduce un capăt de furtun, iar celălalt capăt se introduce într-un borcan sau într-o sticlă cu apă. Dopul se smolește sau se parafinează bine astfel ca să nu comunice mustul cu aerul de afară.

Damigeana cu must se lăasă într-un loc cu temperatura de 18-20° C, până se termină fermentarea mustului care trece în vin. Apoi se scoate furtunul, se completează goul din damigeana cu vinul din altă damigeana de rezervă, pregătită la fel ca și cel din damigeana de bază și se pune dopul lejer pentru a da posibilitatea restului de bioxid de carbon care ar mai rezulta să iasă din damigeana. După 6-8 zile, când nu se mai observa nici o fermentare, iar vinul s-a limpezit, se astupa damigeana ermetic cu dop.

După câteva săptămâni se poate trage vinul de pe drojdie (pritocirea) în altă damigeană, procedând în felul următor: capătul furtunului se leagă la o șipcă sau nuia de circa 20-30 cm lungime, în așa fel ca șipca să depășească capătul furtunului

cu 5-6 cm și se introduce în damigeana până la fund, cu grija să nu se tulbure vinul; pe la capătul celălalt al furtunului se trage vinul în alta damigeana, dar fără să curgă de sus, ci aproape de fund. Această operație de priticire se repetă obligatoriu la începutul lunii martie, iar dacă vinul trece de 1 an priticirea se repetă.

Vinul preparat astfel poate fi consumat imediat după ce s-a limpezit și s-a tras de pe drojdie, dar va fi mai bun și mai concentrat dacă stă câteva luni sau câțiva ani.

Vinul care se consumă în câteva zile se trage la sticle care se astupă bine cu dopuri noi înmuiate în apă caldă.

Pentru ca vinul să țină mai mult trebuie să se facă cel puțin 3 priticiri dintre care a doua în decembrie și a treia în luna martie, după care se poate trage vinul în sticle, se astupă cu dopuri de plută înmuiate în apă caldă, apoi se smolesc sau se parafinează și se așează culcate în pivniță sau în alte locuri reci și întunecoase. În acest fel, vinul poate fi păstrat luni și chiar ani de zile.

Parafinarea se face în felul următor: se pun la topit 1 parte ceară de albine și 3 părți parafina, amestecând mereu și după ce s-a topit totul și s-a omogenizat se trece prin această soluție capul fiecărei sticle astupată în prealabil bine cu dop.

În 1788, Ștefan Raicevici, un negustor din Raguza, ajuns preceptor al copiilor lui Alexandru Ipsilanti, apoi consul austriac, scria astfel despre podgoreni moldavi, în cartea sa Osservazioni storiche, naturali e politiche intorno la Valachia e Moldavia: „Moldovenii nu folosesc un mare meșteșug pentru a face și a păstra vinul pentru că acesta este atât de bun de felul său, că devine limpede și bun de băut chiar după primul an.” Și nu cred că avem vreun motiv să bănuim că lucrurile stăteau altfel în ceea ce-i privește pe cei din Țara Românească ori din Ardeal.

Toate meșteșugurile și obiceiurile transmise din generație în generație sunt frumoase și pline de farmec. Ele reprezintă creația acestui popor înzestrat de Dumnezeu. Specificul lor de la o zonă la alta îți trezește admirația și curiozitatea. Trăirea și păstrarea meșteșugurilor și obiceiurilor reprezintă zestrea cea mai de preț a unei așezări, a unui popor, a unei familii.

Una dintre importanțele podgorii în fabricarea vinului este Podgoria Panciu.

Timp de generații au contribuit, să aducă vinul nostru în prim-planul vinurilor netratate. Artă și pasiune transmisă din tată în fiu pentru a sprijini această tradiție bogată, vinificație ne-au inspirat pentru a crea emblema de la excepțională podgorie, devenită o emblemă și o reflecție personală a trecutului și viitorului nostru, prin calitatea fără egal a strugurilor, terenului și climatului.

La început Podgoria Panciu a fost o „cramă” parțial scufundată în pământ pentru a menține temperatura, în spatele casei, plină cu căzi și butoaie având capacitate între 50 litri și 500 litri.

Dar cu trecerea timpului, prin multă muncă, investiții considerabile și implicarea fiecărei generații s-a ajuns ca Cramele Panciu să dețină o capacitate de stocare cuprinsă între 150.000 litri - 200.000 litri, în proprietate câteva sute de rânduri de viță de vie nobilă (Feteasca albă, Feteasca regală, Riesling, Aligote, Sauvignon, Merlot, Feteasca Neagră).

Cum aflăm din Diploma cavalerilor ioaniți, singura sursă scrisă despre sec. XIII pe teritoriul țării noastre, călugării – cavaleri din ordinul Ospitalier s-au așezat o vreme la Turnu-Severin și au construit o fortificație menită să apere Dunărea. Legenda spune că, lucrând la culesul viilor și la prepararea vinului, degustând mai mult decât era îngăduit din bogăția rodului, călugării ar fi exclamat „O rea viță!” dând astfel numele localității Orevița care în Evul Mediu se chema cu adevărat Orevița. Cât au șezut pe plaiurile noastre, cavalerii tot vin de Orevița au tot băut...

Documentele atestă că în 1610, din porunca Domnitorului Ungro-vlahiei Radu Voievod sunt date Sfintei Mitropolii a Târgovistei satele Orevița, Barboșanii cu dealul cu vii și cu vinăriciul.

Podgoriile Orevița și Golul Drîncei sunt menționate de către Ion Ionescu de la Brad în Monografia Agricolă a județului Mehedinți din 1868 care arată că din suprafața viticolă de 6700 ha a județului Mehedinți, 1500 ha erau numai la Orevița. Soiurile existente atunci pentru obținerea vinurilor roșii erau Negru Vârtos și Negru Moale și Fetească Albă, Tămăioasă, Berbecel, Bășicată pentru vinurile albe.

Tot despre vinurile roșii ale acestor ținuturi Ion C. Ciurescu spunea în 1937 că sunt atât de groase ca le poți duce în batistă. Așa că harnicii țărani ai Mehedințiului nu mergeau ca alții la lucrul câmpului, cu pâine, slănină și rachiu ci doar cu o butelcă de vin.

Întregul edificiu viti-vinicol al acestor zone a fost distrus de atacul filoxerei de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Pentru refacerea patrimoniului distrus s-au importat, la începutul secolului XX soiuri noi ca Merlot, Cabernet Sauvignon, Pinot Noir pentru vinurile roșii și Riesling Italian, Muscat Ottonel, Sauvignon Blanc, Pinot Gris pentru vinurile albe, cultivându-se în paralel și soiurile românești Fetească Regală, Fetească Albă și Fetească Neagră

Și în tradițiile de mucenici, cele 40 de pahare de vin băute în această zi constituie un străvechi ritual de primăvară, născut din credința că vinul îngurgitat se transformă în sânge și dă bărbaților putere pentru întregul an. Picăturile rămase din vinul băut de 9 martie era risipite peste pomi și vii ca să aibă recolte bogate.

Noi avem cu ce ne mândri, doar vița-de-vie, vinul, Moldova sunt noțiuni indisolubil legate. De acest univers sunt legate numeroase tradiții. Este bine cunoscută legenda cocostârcului alb cu un strugure în cioc. Se spune că, pe vremea lui Ștefan, o armată numeroasă

de tătari a asediat Cetatea Soroca timp de luni de zile. În așteptarea ajutorului oștii conduse de voievod, luptătorii din cetate, lipsiți de hrană și apă, își pierdeau pe zi ce trecea, puterile și speranța. Când, în mod neașteptat, deasupra cetății și-au făcut apariția cârduri de cocori, purtând în ciocuri ciocchini de struguri, pe care i-au lăsat să cadă în incinta citadelei. Boabele de struguri și ajutorul neprețuit al acestor zburătoare au sporit forțele și au ridicat moralul oștenilor, care au respins eroic atacurile invadatorilor până când oastea condusă de Ștefan cel Mare le-a venit în sprijin.

De atunci, în semn de recunoștință, oamenii le ies în întâmpinare cu bucurie primăvara și îi petrec cu privirea toamna, la plecare. Cocostârcul alb a rămas emblema vinului moldovenesc și odată cu faima acestuia, e purtată dincolo de hotare și legenda acestor păsări aducătoare de noroc.

În Moldova nu veți întâlni vreo gospodărie în care să lipsească vița-de-vie și să nu se găsească un pahar de vin de casă, ceea ce este semnificativ pentru fiecare gospodărie. Această pasiune pe parcursul secolelor a avut inspirația de a transforma un meșteșug într-o artă.

Odată cu constituirea Moldovei ca stat înșiși domnitorii țării stăpânesc podgorii întinse. Primele instituții de cultivare a viței de vie și de vinificație au fost și mănăstirile Moldovei. Vinul de împărtașanie presupunea înaltă calitate a licorii, considerate în aceste locuri de proveniență dumnezeiască. Vinul, alături de cereale, a figurat printre primele articole de export. Dimitrie Cantemir (1673-1723) menționează în „Descrierea Moldovei” că în secolul al XVIII-lea vinurile moldovenești erau foarte căutate de negustorii ruși, polonezi, cazaci, unguri și transilvăneni. Vinul era păstrat și exportat în vase de stejar. Stejarul moldovenesc, apreciat de străini pentru că nu făcea carii, era folosit la prepararea vaselor, ce prelungeau viața vinului, de la o recoltă la cealaltă. Acest mariaj simbolic al viței de vie și a tulpinii de stejar, stă și astăzi la baza producerii vinicole. De regulă, este folosit doar stejarul care a împlinit sau e pe cale a împlini cel puțin o sută de ani. Calitățile acestui arbore, se zice, se transmit astfel prin intermediul băuturii și celui care o consumă. Vinul de calitate e păstrat și azi în butoaie de stejar, sau - dacă e vorba de cantități mari - în vase de oțel inoxidabil cu aplicarea materialului lemnos de stejar.

Bibliografie:

Dimitrie Cantemir - *Descrierea Moldovei*, Editura Hyperion, 1992

Ion Ionescu de la Brad - *Monografia Agricolă a județului Mehedinți*, 1868

Vasile Pârvan - *Getica*, Editura Meridiane, 1982

Alexandru Dimitrie Xenopol - *Istoria românilor din Dacia traiană*, Editura Elf, 2009

BĂTĂLIA DE LA BAIJA CU FINAL LA... VASLUI

Dan RAVARU

După bătălia de la Crasna, legăturile dintre Ștefan și moldovenii din Țara de Jos se intensifică și se manifestă plenar prin sprijinul pe care-l va primi viitorul domn de la „gioseni”, în acțiunile militare care au dus la înscăunarea sa în 1457. Manole Neagoe subliniază astfel această conlucrare: „În Țara de Jos, tânărului Ștefan, care nu avea mai mult de 22 de ani, i s-au alăturat Șendrea, portarul Sucevei, împreună cu fratele său, Ivanco, și alte rude ale viitorului domn care aveau moșii în ținuturile din sudul Moldovei. Cu ajutorul călăreților din Țara de Jos, oastea lui Ștefan s-a ridicat la 5.000 – 6.000 de oameni, cifră deloc neglijabilă pentru acele vremuri” (M. Neagoe, p. 10). Dar autorul nostru se bazează pe informațiile oferite de „Cronicle slavo-române”, care, întotdeauna, îi pun alături de muntenii sprijinitori pe cei „din țările de Jos”.

Adăugăm, la cele de mai sus, și spusele lui Nicolae Grigoraș: „Totuși este clar că Ștefan cel Mare a preluat tronul cu puterea, sprijinit de oastea sa victorioasă, de o parte din boieri, dar mai ales de populația Țării de Jos”.

Ca o ciudățenie a istoriei, tocmai aceste legături organice vor cunoaște o criză profundă, în contextul evenimentelor grave din anul 1467, care au culminat cu bătălia de la Baia, al cărei epilog se va petrece la Vaslui. S-a pus problema unei adevărate răscoale a Țării de Jos, tocmai fieful de origine și de simpatii al lui Ștefan cel Mare. Nu toți istoricii sunt de aceeași părere. Se considera că a fost vorba doar de opoziția boierilor din Țara de Jos. Foarte probabil unii dintre ei se așteptau la avantaje cu totul deosebite pentru sprijinul pe care l-au acordat viitorului domn. Dar, dezideratele lor intrau în mod firesc în contradicție cu politica centralizatoare, opusă oricăror tendințe de anarhie, promovată de Ștefan. Oricum, traseul urmat de Matei Corvin, în distrugătorul său marș spre Baia, început la Brașov, continuat prin Oituz spre Roman, cu o foarte eficientă cruzime, se pare că s-a bazat pe un posibil sprijin al „giosenilor”.

După Șerban Papacostea, „ostilitatea unei însemnate părți a boierimii față de domn s-a manifestat prin numeroase defecțiuni pe câmpul de luptă și, după retragerea ungușilor, printr-o adevărată răscoală a boierimii din sudul Moldovei” (Papacostea, p. 24). Autorul respectiv, dar și mulți alții, vorbesc de executarea a 20 de mari boieri și 40 de boieri mici, în funcție de rang, primii decapitați, ceilalți trași în țeapă. Ultimul act al acestei drame s-a petrecut, însă, la Vaslui, în 1471.

Relatările asupra bătăliei de la Baia, după luarea în discuție a tuturor relatărilor ajunse până la noi, sunt extrem de controversate. Ele merg de la a susține o categorică victorie moldovenească până la o fael de categorică victorie ungușească, de la o pretinsă capturare a lui Ștefan la posibila capturare a regelui maghiar de către moldoveni. Trecând peste acestea, toți cei care descriu bătălia se opresc neapărat asupra episodului trădării, puse pe seama vornicului (anterior postelnic) Crasnăș. Excepție face Nicolae Grigoraș, care, citând „Cronica breviter scripta” mai întâi, afirmă că trădătorul ar fi fost Isaiia vornicul, cumnatul domnitorului: „dacă ar fi călărit acolo unde i se poruncise, nu ar fi scăpat nici un ostaș maghiar” și „pentru aceasta a trebuit să cadă capul lui și ale altora mulți”. Dar ceilalți istorici, care au studiat acest episod, consideră că trădătorul a fost Crasnăș, cu toată opoziția lui Nicolae Grigoraș.

Să ne oprim puțin asupra acestui personaj. Ceașnic (paharnic), apoi postelnic, pe 12 octombrie 1461 pierde un proces important, după care se retrage din Sfatul Domnesc. Putem presupune, însă, că această situație în care el, ca mare boier al țării, este defavorizat, domnitorul dând dreptate unor boiernași, l-a nemulțumit profund și a generat ideea de răzbunare. Domnitorul îl primește în continuare cu bunăvoință și din 1464 îi acordă demnitatea de mare vornic,

o funcție care implică cele mai importante atribuții militare. În luptele de la Baia, moldovenii trebuiau să atace pe trei coloane: au participat la atac numai două, a treia, comandată de Crasnăș, nu a intrat în zona de ostilități. Foarte probabil, trădarea fiind evidentă, adăugându-se și descoperirea unei tentative de trecere în tabăra maghiară, Crasnăș a fost executat.

Din ce parte a țării era originar? Avea moșii peste tot, dar probabil și în mod sigur urmașii săi au fost legați de Vaslui. Într-o cercetare privind localitatea Grumăzești (devenită Munteni de Sus), numele Crasnăș l-am întâlnit foarte frecvent. În continuare, citez din lucrarea noastră „Repere etnofolclorice și de istorie locală”, Iași, 2010. La 7 mai 1601, sub domnia lui Ieremia vodă Movilă, se desfășoară primul proces pentru care avem un document scris, asupra drepturilor de proprietate ale Grumăzeștilor. Crasnăș, vătaf de hânsari, cu frații săi Simion și Trifan diac, și Măgdalina, și Antonia, cu toții fii și fiice ale lui Giurgiu Crasnăș, îl dau în judecată pe Ionașco Bolea, pentru stăpânirea asupra satelor Grumăzești și Fauri care aveau, ceea ce era foarte important, locuri de moară în Vaslui. Ei demonstrează că aceste sate au aparținut familiei lor încă din timpul strămoșului lor, Toader Crasnăș, și aduc drept mărturie în acest sens hrisoave de la Petru Rareș. Ionașco Bolea recunoaște valabilitatea documentelor, dar susține că el ar fi cumpărat satele de la Nicula și Crasnăș, fiii călugăriței, nepoata lui Crasnăș vistiernicul, strănepoata lui Crasnăș cel bătrân. Ca dovadă arată și el un ispisoc din care rezultă că s-au înțeles să dea 465 de galbeni ungușești, a dat pe loc 330, a mai rămas dator cu 135. Domnitorul decide în final: „Ionașco Bolea să stăpânească jumătate din Grumăzești și jumătate din Fauri, părțile de la răsărit, Crasnăș și neamul său să păstreze celelalte două jumătăți de la apus”. Din document observăm procesul de sărăcire a fostei mari boierimi. Simion Crasnăș, urmaș al unor atât de importanți, deși discutabili, dregători ai lui Ștefan cel Mare, a început și va continua să-și vândă pământul bucățiță cu bucățiță.

Filiația vasluiană a familiei Crasnăș este susținută, pe lângă hrisoave, de localizarea la Vaslui a evenimentului sângeros din 1471, cunoscut sub numele de „tăierea boierilor”, se pare că tot în legătură cu luptele de la Baia. Șerban Papacostea semnaleză momentul istoric rezumativ și în legătură directă cu represiunile de la Baia. „O altă grupare boierească ostilă a fost decapitată la 1471, odată cu decapitarea a trei mari boieri” (Papacostea, p. 24). Nicolae Grigoraș găsește o altă explicație pentru acest episod, prezintă o ipoteză total diferită: „În înțelegere cu un grup de boieri moldoveni, Radu cel Frumos a pus la cale un complot, care ar fi dus probabil la asasinarea sau îndepărtarea lui Ștefan cel Mare din fruntea statului. Domnul era foarte atent la comportarea și manifestarea colaboratorilor săi. Lupta dusă în secret de o parte dintre marii boieri dregători împotriva lui Ștefan a luat probabil forme amenințătoare la începutul anului 1471, când se aștepta ca Radu cel Frumos, sprijinit de turci, să-l atace. Ștefan cel Mare se găsea la Vaslui, în apropierea de granița cu Țara Românească, când a aflat de complotul pus la cale împotriva sa. Imediat a poruncit să se taie capetele vornicului Isaiia, care se afla pe drumul trădării încă din 1467, dar probabil iertat, al paharnicului Negrilă și al stolnicului Alexa” (Grigoraș, p. 87).

Manole Neagoe consideră că atitudinea antiotomană a fost cea care a determinat ca unii mari boieri să se împotrivescă lui Ștefan. „Așa s-ar explica de ce, la 16 ianuarie 1471, la Vaslui au fost tăiați Isaiia vornic, Negrilă ceașnic și Alexa stolnic”.

Acestea au fost orientările generale ale istoricilor în legătură cu cele întâmplate la Vaslui, în 1471. Cu totul și cu totul altfel este tratat acest episod în studiul intitulat „Semne și minuni pentru Ștefan voievod. Note de mentalitate medievală”, semnat de Maria

Daniile lui Ștefan cel Mare către mica boierime din Moldova

Laurențiu CHIRIAC

Magdalena Szekely și Ștefan S. Gorovei, apărut în volumul „Ștefan cel Mare și Sfânt (1504 – 2004). Portret în istorie”, 2003. Autorii, pe lângă datele de ordin istoric, ne oferă un inedit profil psihologic al domnitorului. Domniile lor fac o legătură de profunzime între două biserici, din localități diferite, cu același hram, dar având motivații care le deosebesc. Mai întâi, la 8 septembrie 1503, la Reuseni, localitatea în care a fost asasinat tatăl său, Ștefan începe construcția bisericii cu hramul Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul. În acest caz, motivația este mai mult decât evidentă. Dar mai înainte de aceasta a fost ctitorită biserica din Vaslui, cu același hram, iar aici problemele sunt mult mai complicate, în ceea ce privește alegerea hramului, cel puțin. Încercând să dezlege cauza alegerii misterioase a hramului, cei doi istorici citează mai întâi relatarea lapidară a cronicarului despre cei trei boieri decapitați. Urmează un text tulburător, care nu trebuie citat trunchiat, ci cunoscut în întregime: „Edificarea bisericii din Vaslui cu hramul amintit nu poate avea decât semnificația unei uriașe și simbolice spovedanii, a unei veșnice rugăciuni – cât va sta biserica – pentru iertarea păcatului lui Ștefan de a-i fi tăiat pe frații lui întru botez. Semnul că tăierea boierilor a fost un păcat pare să-i fi venit domnitorului chiar în anul îndeplinirii sentinței, 1471, 29 august, adică în ziua Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul”. Foarte interesantă este relaționarea în timp, pe care o descoperă autorii: la data respectivă a avut loc un cutremur care, în mentalitatea medievală, nu poate fi interpretat decât ca un semnal, o atenționare divină. Pentru subliniere, se dă un citat din „Cronicele slavo-române”: „a fost cutremur mare atunci peste toată lumea, în vremea când ședea țarul la masă”. Toate cele de mai sus converg spre supoziția că, în contextul cutremur – 29 august, Ștefan a avut un dur proces de conștiință care l-a determinat să construiască biserica din Vaslui, atunci când furtunile din sufletul său s-au mai liniștit.

Bibliografie

- Grigoraș, Nicolae, *Moldova lui Ștefan cel Mare*, Iași, 1982;
Iorga, Nicolae, *Istoria românilor*, IV, *Cavalerii*, București, 1996;
Panaitescu, Petre P., *Istoria lui Ștefan cel Mare*, București, 1974;
Ștefan cel Mare și Sfânt (1504 – 2004). *Portret în istorie*, Sfânta Mănăstire Putna, 2003;
Papacostea, Șerban, *Ștefan cel Mare, domn al Moldovei (1457 – 1504)*, București, 2003;
Neagoe, Manole, *Ștefan cel Mare*, București, 1970.

Despre Ștefan cel Mare și epoca domniei lui s-a scris foarte mult. Există o bibliografie imensă în acest sens și s-ar părea că tematica ștefaniană a fost epuizată, mai ales că numărul actelor interne emise în timpul marelui voievod este destul de redus, dacă comparăm cu importanța istorică a domniei acestuia. Cu toate acestea, mai putem analiza câteva aspecte privitoare la *mica boierime* (nobilime), la „*țărănimia liberă*” și la unele procese social-economice legate de acestea. În istoriografie s-a insistat asupra faptului că Ștefan cel Mare a promovat o politică internă specifică, sprijinind și consolidând *mica boierime* și „*țărănimia liberă*”, transformându-le în sprijinul de bază al puterii centrale, în detrimentul marii boierimi. Un rol de seamă, conform istoriografiei tradiționale, l-a avut „*țărănimia liberă*” numită impropriu (după cum vom arăta mai jos) „*răzeși*”, iar promovarea micii boierimi și a „*țărănilor răzeși*” s-ar fi făcut prin acordarea multiplelor daniilor de moșii și sate.

Cercetarea atentă a surselor istorice ne-a permis să constatăm un fenomen interesant. În prima parte a domniei lui Ștefan-Vodă, numărul daniilor era foarte redus, iar în celele de danie și în cele de întăritură făcute boierimii era utilizată sintagma „*dăm și întărim*” cutare moșie și sat. În a doua parte a domniei, numărul daniilor a crescut, în special cele făcute mănăstirilor, iar sintagma „*dăm și întărim*” este completată cu „*i-am miluit cu deosebita noastră milă și le-am dat și le-am întărit*”, atât în cazul daniilor, cât și în cel al întăririi moșiilor. Și în prima perioadă, dar și în cea de a doua, aceste acte se referă la întărirea moșii și într-o foarte mică măsură la daniile, deci avem de a face cu cărți de întăritură. Astfel, atenționăm că este utilizat verbul „*a da*”, formula de protocol a cărților domnești, iar verbul „*a întărit*” era uzitat în cazurile de întăritură a moșiilor. Completarea sintagmei, cu noțiunea de „*miluim*” are loc după războaiele antiotomane, războaie care au lăsat o amprentă puternică asupra personalității lui Ștefan cel Mare, conducând la modificarea scării valorice a războinicului domn al Țării Moldovei, mai ales că în a doua perioadă a domniei se observă că voievodul a acordat o atenție deosebită înălțării de biserici și mănăstiri, pe care le înzestrea, prin daniile, cu un număr considerabil de moșii și sate. Însă numărul daniilor făcute persoanelor laice, deși crește în a doua parte a domniei, rămâne totuși infim.

Astfel, cunoaștem cu certitudine, pentru prima perioadă a domniei, o

singură danie făcută unui laic, la 28 aprilie 1464, când domnul dă jumătate din satul Toporăuți, către „*această adevărată slugă a noastră credincioasă, pan Luca, fiul panului Petru logofăt*”, anume „*pentru dreaptă și credincioasă a lui slujbă*” [1]. Pentru aceleași servicii, „*dreapta și credincioasa lui slujbă către noi*”, Ștefan cel Mare îi întărește și cealaltă jumătate din Toporăuți, ce era cumpăratură a Marenei, soției panului Luca. În acest din urmă caz, domnul utilizează sintagma „*i-am dat și i-am întărit*” [2].

Numărul daniilor crește în a doua parte a domniei, deși, probabil, unele acte de întăritură ascund daniile mai timpurii făcute de Ștefan cel Mare. Este cazul celei din 8 octombrie 1488, când domnul dă satul Mănăilești din ținutul Neamțului către „*această adevărată slugă a noastră, Gligă Sârbescul*” care „*ne-a slujit credincios*” [3], dar și celei din 5 aprilie 1488, când domnul arată că „*i-am dat și i-am întărit de la noi în țara noastră, Moldova, un sat din satele noastre, unde a fost Fete, pe Bogdana, și o seliște în același hotar, pe Trotuș, unde a fost Oană din Moişa, care sate ne-au rămas de la Vâlcea și de la cneghina lui, Olga, din privilegiul bunicului nostru, Alexandru voievod*”; întărire ce o face către „*acest adevărat boier credincios al nostru, pan Duma pârcaľab*”, care „*ne-a slujit drept și credincios*” [4]. În ultimul caz, formularea actului de întăritură ne face să presupunem că e vorba probabil de o reîntărire a unei daniile făcute anterior de Ștefan cel Mare lui Dima pârcaľabul.

Pentru următorii ani și până la 1495, identificăm încă două daniile: suretul din 24 iunie 1492, în care se arată că Ștefan cel Mare „*au dat credincioșilor slugilor mării sale, lui Baico, și fratelui său, lui Ivan, satul Almașul*” [5] și cel din 15 martie 1493, danie către un „*sat pe Șumuzul Rece, anume Oniceanii*” pentru „*acest adevărat credincios pan al nostru, Petrica comis*”, care „*ne-a slujit drept și credincios*”, „*pentru slujba lui*”. Satul a fost anterior confiscat de la vistiernicul Avram, „*pentru hiclenie, când a fugit de la noi în Țara Lituaniei*” [6].

Cele mai multe daniile sunt din 11-12 ianuarie 1495 [7], atunci când s-au împlinit 20 de ani de la lupta de la Podul Înalt (10 ianuarie 1475). Toate aceste daniile sunt făcute în târgul Vaslui, unde se afla cu această ocazie voievodul, salutând și răsplătind pe mulți dintre supraviețuitorii acelui istoric și glorios eveniment. Majoritatea daniilor făcute cu această ocazie cuprind moșii situate pe cursul inferior al Bârladului [8], iar ca suprafață cuprindeau câte o moșie

întreagă (satele Merești, Tomcești, loc de pustiu la fundul Covurluiului cu Apă, Țigăneii la Dimaci, Lieștii) [9] sau numai jumătăți (jumătăți din Fundeni și jumătăți din Piscul) [10]. Constatăm că aceste daniile sunt făcute și boierilor cu dregătorii (lui „*pan Clănu spătar*”, pentru „*slujba lui dreaptă și credincioasă*” [11], lui „*pan Eremia postelnic*” care „*ne-a slujit nouă drept și credincios*” [12]), dar și celor fără dregătorii, adică slujitorilor („*sluga noastră Stan Mieriu*” [13]), din care vedem că nu era vorba de daniile făcute țăranilor liberi. În cazul daniilor făcute slujitorilor („*slujilor noastre*”), observăm că sunt date unor grupuri de persoane înrudite: pentru doi - trei frați: „*aceste adevărate slugi ale noastre: Mareș, și Duma Mălăescul, și Sima, și Nicoară și Petrică ne-au slujit drept și credincios*” [14] sau „*acești adivărați slugile noastre, Focșa și Berehoiu și Bantăș, slugi noi drepte și credincioasă*” [15].

În general, pentru epoca lui Ștefan cel Mare, în pofida unor idei expuse în istoriografie, constatăm un număr foarte mic de daniile. În marea majoritate a cazurilor, domnul nu face altceva decât să întărească unor boieri și slujitori moșiile pe care aceștia sau părinții și bunicii lor le-au obținut ca danie sau cumpărătură de la domnii de înainte de Ștefan Vodă (recunoscute după sintagma „*dăm și întărim ... a sa dreaptă ocină*”, ceea ce presupune o vechime a stăpânirii).

O altă serie de daniile de moșii, „*pentru dreaptă și credincioasă slujbă*” sunt făcute între anii 1496-1504, dar și această perioadă se caracterizează printr-un număr mic de daniile: două în 1496 [16], două în 1499 [17], trei în 1502 [18] și două în 1503 [19], în special pentru grupuri de slujitori, frați sau veri, grupuri numite în istoriografie și „*grupuri patrimoniale*” [20]. În acest fel, termenul evidențiază perfect apartenența acestora la boierimea de neam. Aceștea par să fie descendenți din familia boiereștii mai scăpătate sau copiii de boieri rămași orfani (părinții lor căzuseră, la datorie, pe câmpul de luptă sau au îndeplinit slujbe la porunca domnului) ori, eventual, străinii boierii.

Totodată, se poate observa că daniile se făceau unor persoane ce dispuneau deja de moșii. Astfel, putem constata că înzestrarea cu moșii a „*țărănimii libere*”, impropriu numite „*răzeșime*” și ridicarea ei de către Ștefan cel Mare în categoria

„*vitejilor*”, pentru a contrabalansa influența marii boierimi, este un mit istoric, constituit în secolul al XIX-lea, în următoarele împrejurări: **a)** În secolul al XIX-lea, boierii vechi, de neam, devin micii stăpâni de moșii care formau neamuri numeroase, înrudite, descinse din marii dregători medievali și care se numeau răzeși doar în cuprinsul unei moșii; însă, comparativ cu marile neamuri boierești, stăpânitoare de zeci și sute de moșii, ei aduceau mult cu obștile de țăranii liberi, ceea ce a făcut ca termenul „*răzeș*” să obțină o nouă semnificație, proprie doar pentru secolul al XIX-lea și începutul celui următor. **b)** Micii stăpâni de moșii din secolul al XIX-lea își întemeiau dreptul de stăpânire asupra moșiilor lor pe baza unor daniile, pentru diferite servicii aduse diferiților domni, însă cel mai des se făcea trimitere la numele lui Ștefan cel Mare.

În altă ordine de idei, sintagma „*pentru dreaptă și credincioasă slujbă*” denotă fapte de vitejie. În fond, slujba în favoarea domnului era similară cu slujba în interesul țării. În acest sens, domnia lui Ștefan cel Mare a fost una deosebită și a dat naștere la oameni și fapte deosebite. A fost o epocă plină de războaie cu ungurii, polonezii, tătarii, turcii și lituanienii. Nu trebuie să scăpăm din vedere și faptul că, în secolul al XV-lea, spiritul cavalerismului era încă viu în mediul nobilimii europene, în special în mediul Europei Centrale și de Sud-Est (Ungaria, Polonia, țările românilor, Serbia etc.). O așa epocă cum a fost domnia lui Ștefan cel Mare nu putea să treacă fără fapte de vitejie, fapte izvorâte din inimă și nu din rațiune. Din păcate, doar puținele cronici și unele documente vorbesc despre vitejia, eroismul și jertfirea de sine a moldovenilor, fără a specifica nume și date.

În concluzie, putem spune că aceste daniile de sate și moșii date micii boierimi reflectă grija deosebită a lui Ștefan cel Mare pentru acești viteji, într-o epocă a oamenilor deosebiți și a faptelor mărețe - fapte ce se ascund sub modesta sintagmă „*dreaptă și credincioasă slujbă*”. Așadar, faptele nobile au fost răsplătite la adevărata lor valoare.

NOTE:

1. *Documenta Romania Historica (DRH)*, A, Moldova, vol. II, (1449-1486), volum întocmit de Leon Șimanschi, Angela Ignat și Dumitru

Agache, București, 1976, nr. 119, p. 169-171.

2. *Ibidem*, vol. III, (1487-1504), volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și N. Ciocan, București, 1980, nr.12, p.19-21.
3. *Ibidem*, vol. III, nr. 37, p. 65-67.
4. *Ibidem*, vol. III, nr.115, p. 225-226.
5. *Ibidem*, vol. III, nr.129, p. 251-253.
6. *Ibidem*, vol. III, nr. 155-163, p. 288-302.
7. Ținând cont de faptul că râul Bârlad și-a modificat cursul, acum aceste moșii în mare parte sunt situate pe cursul inferior al Siretului.
8. *DRH, A. Moldova*, vol. III, nr. 157, p. 291-292; nr. 158, p. 292-294; nr. 159, p. 294-295; nr. 160, p. 295-296; nr. 163, p. 300-302.
9. *Ibidem*, vol. III, nr. 155, p. 288-289; nr. 162, p. 299-300; nr. 156, p. 289-290; nr. 161, p. 297-298.
10. Faptul că daniile sunt făcute la frontiera sudică a Țării Moldovei ne face să credem că ținutul Covurluiului era poziționat ca o continuare a ținutului Putna, asigurând continuitatea de la munți până la Chilia dunăreană.
11. *Ibidem*, vol. III, nr. 156, p. 289-290. La 11 ianuarie 1495 i se face danie „*giumătate din satul anume Piscul, pe Bârlad, parte de sus*”.
12. *Ibidem*, vol. III, nr. 161, p. 297-298. La 12 ianuarie 1495 i se face danie „*din satul anume Țigăneii, pe Bârlad, parte de jos*”.
13. *Ibidem*, vol. III, nr. 155, p. 288-289. La 11 ianuarie 1495 i se face danie „*giumătate de seliște la Bârlad, anume Fundeanii, parte din sus*”.
14. *Ibidem*, vol. III, nr. 157, p. 291-292. La 11 ianuarie 1495 i se face danie „*un sat pe Bârlad, ... Mereștii*”.
15. *Ibidem*, vol. III, nr. 159, p. 294-295. La 12 ianuarie 1495 li se face danie „*un loc de pustii la fundul Covurluiului cu Apă, între Rădești și între Voinești*”.
16. *Ibidem*, vol. III, nr. 238, p. 423-424.
17. *Ibidem*, vol. III, nr. 265, p. 475-477.
18. *Ibidem*, vol. III, nr. 284, p. 485-486.
19. *Ibidem*, vol. III, nr. 286 p. 489-491.
20. Ștefan S. Gorovei, Maria Magdalena Székely, *Princeps omni laude maior. O istorie a lui Ștefan cel Mare*, Sfânta Mănăstire Putna, 2005, p. 169-171.

Restitutio (8)

Fața 1			Fața 2
8	1	2	7
5	4	3	6

Diavolul. Învrăjbitor al lumii.
După credințele poporului român
 de Tudor Pamfile, 128 p.

De-acî, goană și prigoană!

— Dă-l, mă prostule, în judecată, -- îl îndemneau gurile rele; că la bine, pușini te îndeamnă, iar la rele... căți vrei. Să vezi, că o să câștigi; că tu ești trecut cu pământul părintesc în rolul «precipitorului», nu el!»

Bătură drumurile judecătii, până le bătogiră ca 'n palmă. Rupseră la opinci și cheltnuță cu avocații toată agonisita. De surda: dreptatea nu mai ieși deasupra ca untul de lemn... cum e vorba aia!

Odată veni sorocul să plece iar la o înfășurare. Iși luară merinde în traisă pentru câteva zile și porniră împreună pe jos, că p'atunci nu erau trenuri ca acū, iar tribunalul eră de parte, mama focului, poști întregi! -- că nu erau așa dese ca acum. Și p'atunci nu ieșise Dracul pe pământ! Nu vezi? Au început oamenii să sboare pe sus ca păsările, că jos s'au să-săturat, trecând ca un vițor furbat în «moffomobilele» alea!

Și, -- cum spuneam, -- la înfoarcere, după vr'o două zile de drum, ajung într'o pădure mare, mare, cu copaci bătrâni.

Se așează la o umbră deasă și încep a cotrobăi prin traiste după merinde, căci acum erau rupși de osteneală și atât de *hupși* de foame, că li se lipiseră mațele de spate. Al mare începū să care la gură, ca de frica morții. El mai aveă merinde, că luase mai multe d'acasă.

Al mic însă, nu mai găsi în traisă decăt o cojiță de lurtă, uscată ca o așchie, cu care, mai rău își întărătă foamea, în loc să și-o potolească.

Li scăpărau măselile, iar înaintea ochilor i se făcă întu-neric besnă, ca în puterea unei nopți noroase; așa îi eră de foame!

Fratele hain, când mănca, își sugcă buzele și plescăia în tr'adins din buze, să facă necaz, mărind pofta lui frate-său al mic, care făcuse zămbre uitându-se cu jind la îmbucătura alțuia.

— Fă-ți pomană și dă-mi și mie, măi nene, să 'mbuc de câteva ori, că de foame ce mi-e, mi s'au muiat și îngreuiat picioarele ca plumbul. Și teamă mi-e, -- mi-or împărși oasele, lupii și corbii, p' aici prin pustietatea sa.

— Iți dau, neică, de ce să nu-ți dau? Dar numai dacă îți scoafe un ochiu!

Dacă văzuu și văzuu, detein de-a dreptul și fuseiu și eu aici la loc» (1).

Povestirea a patra

Un pătaș al *dreptății* și altul al *nedreptății*. Judecătorii luncști, fiind de partea celui din urmă, cel dintăiu, schiop și orb, e lăsat la o apă, unde aude peste noapte destăinurile Diavolilor. El își dobăndește sănătatea și lecurește pe fata împăratului. Fiind întreat de profumic, îi spune acestuia că a găsit bani într'un iaz. Lacomul merge acolo și scoate dintr'un ulcior *Sărată*, unde o închisese Diavolii, după ce o luase de pe capul unui om de-al lor.

«Se zice că în timpul de demult erau într'un sat doi oameni; unuia îi plăcă *dreptatea*, și altuia *nedreptatea*. Dela un timp, au început a se certă între dânșii. Unul ziceă că dreptatea e mai mare, iar celalt ziceă că strâmbătatea e mai mare.

Cum să aile ei cine e mai mare? Din pricina neînțelegerii, se duc amândoi să se judece la un judecător:

— Mă rog, domnule judecător, care e mai mare: dreptatea ori strâmbătatea?

Judecătorul zise:

— Li bună și dreptatea, cine o poate țineă, nu-i rea nici strâmbătatea, cui îi merge într'însa.

Așa --

— Așa?

Ies amândoi, dar omului care țineă dreptatea, i se șchiopă un picior. Merg ei cât merg, și ajung la alt judecător, și iar îl întrebără:

— Mă rog, domnule judecător: care e mai mare: dreptatea ori strâmbătatea?

Judecătorul răspuse:

— Li bună și dreptatea, cine o poate țineă; nu-i rea nici strâmbătatea, cui îi merge într'însa!

— Așa?

— Așa!

Iar pornesc aceștia pe drum, și omului care țineă dreptatea, i se șchiopă și celalt picior. Merg ei cât merg și ajung la al treilea judecător. Întrebără și pe acela:

(1) Culegere din jud. Dolj de d-l Șt. St. Tuțescu.

— Mă rog, domnule judecător: care e mai mare: dreptalea ori strămbătalea?

— E bună și dreptalea, cine o poate țineă; nu-i rea nici strămbătalea, cui îi merge într'însa!

— Așa?

— Așa!

Ei iar pleacă împreună, însă omului, care țineă dreptalea, îi luă Dumnezeu vederile.

Acum se sfătuiau între dânșii ce să facă, ce să dreagă? Dar omul care eră schiop și fără vederi, adică omul dreptății, zice.

— Știi ceva cumetre? Când om ajunge la un pod, să mă lași pe mine acolo și să spui acasă la femeie și la copii că am murit și m'ai îngropat.

— Bine, așa oia face!

Zis și făcut! Cum ajunge la pod, se auzi hodorogind. Zise omul ce țineă strămbătalea:

— Iacă, cumetre, aici e pod!

Iar celalt răspunse:

— Te rog, lasă-mă aici!

Tovarășul îl ascultă și îl lasă acolo. Singur plecă înainte în sat, să spuie de cele petrecute și să spuie și femeii, că *bărbală-său* a murit. Însă omul ce a rămas la pod, adică omul dreptății, a stat pe pod până noaptea târziu și pe urmă s'a dus sub pod. A stat acolo cât a stat, nevăzut de ni-meni,—numai ce aude că pe aproape de cântători, vin acolo trei Draci. Nevăzându-l pe dânșul, se pun la sfat. Unul zice:

—Ce ai făcut tu azi?

Iar altul răspunde:

—Eu am luat picioarele și vederile la un om! Dar tu ce ai făcut?

—Eu am luat împărășania din lingurița popii, când împărășică pe fata împăratului, fiind bolnavă tare! Dar tu ce ai făcut?

—Eu am luat sărăcia și nevoia dela un om al nostru și am pus-o într'un ulcior și l-am dat în culare iaz.

—Și acum,—zice cel mai mare,—ce au acești oameni de făcut?

Feciorul ajunge împărat (1).

*

Omenia, pe deoparte, și barbaria, pe de alta, pe cari le aflăm în variantele studului d-lui Săineanu, apar în următoarele povestire musceleană, în care se arată cum unul își scoate ochii, ca să dobândească hrana dela un altul (2).

Povestirea a șasea.

Doi frați. Unul își scoate ochii ca să-i dea celalt ceva de mâncare, la o mare lipsă. Orbii, ascultă Diavolii și se îmbogățesc. Cel rău la inimă e ucis de Diavolii.

«A fost odată, ca niciodată, că de n'ar fi fost, nu s'ar po-vesti.

Au fost odată într'un sat, doi frați. Al mai mare trăia înlesnit, că n'avea copii, dar eră un om hain rău la inima lui.

Al mic, o înodă greu de tot, sărmanul, că-i dedese Dumnezeu o spuză de copii. Ajunsesse așa de sărac, că de-abia se mai țineau trențele pe el.

Cu toate astea, în casa lui nu eră așa întuneciune ca într'a frate-său, că se îndurase Sfântulețu' și-l dăruise c'o inimă... mai bună ca o jimplă caldă!

Pământ de zestre, ce-i drept, stăpâniă mai mult al mic; căci tatăl lor, când eră gata să 'nchidă ochii de veci, ci-că-i-ar fi chemat la pat și le-ar fi zis:

—Dragii tații, după moartea mea, să împărțiți pământul între voi, dar nu frățește, adică părți drepte; ci eu, cu min-lea mea cea bătrână, găsesc de cuviință ca tu să iei mai puțin ca frate-tău, că tu n'ai copii. El are o *șugă*: masa împresurată numai de guri flămânde.

Așa făcură frații, însă de-atunci, alui mare i se 'nțipse un cuiu în inimă. Ori de câte ori întâlnea pe frate-său, odată se învineția la față, iar ochii se făceau vii și focosi, ca doi cărburi aprinși, cari scânteiau de ură și mânie. «De ce el să stăpânească mai mult decât mine?» Asta eră bubă lui.

(1) Sim. Fl. Marian, *Răspătă*, povești din Bucovina, Suceava, 1897, p. 27—56.

(2) De aici cred că a rămas răspunsul ce-l dă unul, celui ce îi cere ceva, în loc de refuz: «Scoate-ți un ochiu!», adică înțelegând prin aceasta că-i dă, dacă-și scoate un *ochiu*. Odată cu aceasta, cel ce zice astfel, își *sgâțește* ochii,—sau un ochiu,—tăgând cu degetul pe pleoapa de jos.

te nouri. Însă acela nu eră domnișor, ci era *Dracul* în chip de domnișor învățat, mână-o-*ar* acolo unde a înserat, și nu ș'ar mai pomeni pe la noi».

Pe acest *parpale!*, dară, îl întrebare, și *Diavolul* dădă dreptate leneșului: «trebue numai decăt să-i scoți frăține-tău *bol-dijii* din cap».

Peste puțin, *Dracul*, cu înfățișarea unui om mai bătrân, dădă la întrebare nouă, acelaș răspuns, astfel că fratele leneș, spre bucuria *Diavolului*, scoase ochii celui harnic; apoi, îl duse într'o pădure, unde-l lăsă.

Omul se vârî sub o covată. Pe la miezul nopții, când a-par duhurile necurate și toate *năzărâniile* pocnind și *bojbă-înd*, își dete samă că deasupra lui în *Diavolii* adunare, spre a-și da socoteală despre cele săvârșite peste zi.

La întrebarea lui *Scaraoschi*, un *Diavol* arată că a «*îndemnat* pe un leneș să scoală ochii frăține-său», la care *Scaraoschi* îi dădă leac: să se ungă la ochi cu roua de pe covată, în răsăritul soarelui.

Alt *Sfântăniță* spune că a secat toate izvoarele din «țara de jos»,—iar ca leac, *Scaraoschi* dădă: să se picure în fântâna împărătească trei lacrimi stoarse de bucurie.

Alt *Sărsăilă* a îmbolnăvit pe fata împăratului; ca leac i se dă să mânânce nouă bucățele din cele trei pere ce se află focmai în vârful părului din mijlocul grădinii.

După cele auzite, orbul își capătă vederea și apoi plecă *arjun* (1) în țara de jos, ajunse la fântâna împărătească și picură peste *disdele* trei lacrimi din ochii lui, adunate la dobândirea vederilor.

Mulțumit cu un burduf de galbeni de împăratul fării de jos,—bântuită de secetă,—plecă spre țara de sus, la împăratul cu fata bolnavă, pe care o tămădui, dându-i cele nouă bucăți,—*coscogemele* bucăți,—de pere!

Feciorul s'a însurat cu fata împăratului.

La o preumblare dă de fratele său cel leneș, care acuma eră cerșetor, îl miluește și nu peste mult aude că a murit și a fost îngropat în *Iroparne* (2).

(1) *Drept, finit.*

(2) *Casa morților.*

Zice cel întâiu :

— Omul șchiop și chior, dacă va pune lut dela izvor la picioare, va putea umblă, și dacă se va spală cu rouă în zori de zi, va putea vedeă.

Al doilea zice :

— Fata împăratului se va îndreptă numai atunci când s'ar găsi cinevă să se ducă în cutare biserică, în cutare loc, în altarul bisericii, unde este o broască pe care o va tăia și va luă împărășania din ea, și o va da fetii împăratului, care se va îndreptă numai decăt !

Pe urmă au cântat cocoșii de trei ori și *Dracii* s'au împărășiat. Dar omul care ședeă sub pod, le auzi pe toate; se fă-răște încet până ce dă de niște glod, și pune la un picior, și-i trece. Apoi pune și la celălalt picior, și îi trece și acela. Putând umblă, se duce *achipuind* pe jos și dă de iarbă cu rouă; se spală de trei ori pe ochi, și vede.

Acum el s'a făcut sănătos. Se iea și se duce la curtea împăratului, să vadă: nu va putea intră la împărat? Ajungând la poartă, spune slugilor că el este lecuitor și va îndreptă fata împăratului. Însă slugile nu-l primesc, zicând :

— Au fost doctori peste doctori și nu au putut-o îndreptă; dar unul ca tine !

Așă că de-abia a treia zi a putut intră la împăratul, când acuma, fata eră mai mult gata. Spuindu-i împăratului că el o va îndreptă, numai să facă ce va zice el, împăratul, cam o doioelnic, a spus că va face. A poruncit să puie caii la o căruță, a luat fata în brațe cu alții, și a pus-o în căruță; pe urmă s'a dus cu ea la biserică, o luară iar în brațe și o duseră în biserică, de unde, se duse lecuitorul în altar, luă broasca, o tăia, luă împărășania din ea și o dete fetii împăratului, care se făcū bine numai decăt, așă că se putū duce singură la căruță și veni sănătoasă acasă.

Ce mare bucurie eră la ei! Se miră împăratul cu ce să răsplătească pe omul lecuitor [și nu află cu ce], așă că el frată la curtea împărătească, [înfocmai] ca în raiu. În una din zile, împăratul îi zise :

— Să iei pe fiica mea în căsătorie !

Pamfile. *Diavolul.*

Însă el nu primi aceasta.

Pe urmă frecă mult timp și împăratul iar îi zise: el iar nu vrea. Acum se împliniau trei ani și împăratul îi zice a treia oară, să iea fata, dar el îi spuse adevărat, că este însurat și are copii. Iar împăratul atunci îl întreabă ce plată trebuie să-i dea, dar el, foarte cuviincios, îi răspunse:

— Ce vei crede, măria ta!

A atunci împăratul porunci să-i aducă o trăsură bună, cu patru cai buni, și vezeteu, și îl îmbrăcă bine, îi dăte douăsprezece rânduri de haine, blăni scumpe, în sfârșit, tot ce-i trebuî, și îi dăte și cheile dela cel mai mare han (1) ce-l aveă, ca să fie el stăpânul lui de veci, cu tot ce se găsește în el. Omul îi mulțumi frumos și plecă.

Ajunse la han, luă tot în primire, pe urmă se duse acasă la el, să-și aducă femeia și copiii. Când ajunse acasă la el, ce să vadă? Femeia lui se logodîă cu altul. La vederea lui, au rămas cu gura căscată. Pe urmă a petrecut o zi în satul lui, și-a luat femeia și copiii și s'a dus la hanul lor.

Când au ajuns acolo, femeia a început a strigă:

— Ce, m'ai adus aici slugă? Eu nu vreau să slujesc!

Însă el zise:

— Nu, dragă, acesta este al nostru și al copiilor noștri!

Și ei s'au pus pe lucru; și le mergeă de minune. În una din zile, vede o tabără de cară că se opresc la poarta lui, ca să bea câte un rachiu. Numai de o dată vede că vine prietenul lui, care îl lăsase la pod, să cumpere rachiu. Ei se recunoscără amândoi și atunci, cel cu hanul, îi chemă pe toți la el, le dădu de mâncat și de băut trei zile, și pe urmă plecară. În timpul cât a stat acolo, l-a întrebat prietenul vechiu pe hanșul:

— Cum ai făcut de ai ajuns așa bogat?—și-l rugă să-i spuie și lui, să se îmbogățească.

Omul cu hanul îi spune:

— În cutare iaz este un ulcior cu bani; cine va scurge iazul și va găsi ulciorul, se va îmbogăți ușor.

Prietenul lui ascultă, se duse și scurse iazul, luă ulciorul

(1) Pretutindeni în text, *hanul*.

și nu-l destupă până ce nu ajunse acasă. Când îl destupă ce să vadă! Iese din ulcior *Nevoia*, lungă de o jumătate de prăjină, și se suie pe cuplor. Ai lui au început s'o bată și s'o arlunga iar ea s'a vârit în cuplor, așa că nu au mai putut-o scoate. Și în jumătate de an rămase,—omul nedreptății,—ca degetul.

Și așa s'au petrecut lucrurile.

Iar eu m'am pus pe o șea

Și am spus povestea așa (1).

*

În povestirile ce urmează, ideia principală se șterge și nu rămâne decât deslășurarea amănunțelor caracteristice, cari plac mai mult, cum sunt, de pildă, ascultarea *Diavolilor* de către orb și pedeapsa ce-o găsește nemilosivul.

Povestirea a cincia.

Un leneș și un harnic se rătăciseră, pierzând cel din urmă. Orbii, ascultă sifonul *Diavolului*, se îmbogățește, după ce și-a dobândit vederea, a dat apa opri-tă de *Diavol* într'un sat și a tâmădit pe fata împăratului.

Pe vremile *Prăci* de demult, erau doi frați rămași orfani și săraci; unul dintr'înși eră muncitor, iar celalt, peste măsură de leneș, ca să poată *încirpă* ceva. Cu privire la stărea lor, se ieau la sfadă: harnicul stăruia pentru *hărnicie*, iar leneșul ziceă că *lenea* e mai bună. Dela aceasta ajung la rămașag: să meargă la oraș și să înfrebe pe vreun școlit, și cel ce va pierde rămașagul, să se lase să i se scoată ochii. Pleacă.

«Iată însă că nu mult după ce s'au pornit ei de-acasă, le iese înainte un domnișor îmbrăcat într'un speșer mohorît, cu gulerul cămeșii crohmălit, în cap cu o pălărie ca o *oboroacă*, și pe nas cu niște ochilari ca domnii cei mari, în spa-te cu niște cărți legate cu *spăcmeă* și animale de vârfel unui *parazol*, în picioare cu papuci glăntuți, de te-ai fi putut vedea printr'înși ca printr'o oglindă, iar în gură cu o țigară din *pacică* de cea scumpă, din care scoleă niște fumuri ca niș-

(1) Culegere din partea de miază noapte a Moldovei, de d-l I. Postolache.

File din istoria învățământului vasluian până la 1918

- urmare din pagina 1 -

Astfel „gustul de învățatură scădea [...] de la o vreme feciorii de boieri s-au rătăcit de învățatură, la care mai înainte toată boierimea avea multă plecare a-și da pe fiii lor ca să învețe și să se procopsească de carte elinească, iar acum nu ne putem pricepe din ce pricină s-au lenevit atât părinții cât și feciorii lor; a urma acele bunătăți de folos și de podoabă neamului boieresc, încât au rămas doar proștii la învățatură, decât alte trepte mai de jos”⁴.

Într-adevăr, școlile din Moldova decăzuseră în a doua jumătate a secolului XVIII, din moment ce mitropolitul Iacob Putneanul cerea domnitorului Ioan Callimachi (1758-1761) desființarea școlilor particulare întreținute de unii dascăli pentru a instrui pe fiii boierilor. De altfel, domnitorul a desființat în timpul domniei sale școlile din mânăstiri, cu excepția celei de la Putna. Pentru celelalte școli particulare domnul a arătat o grijă aparte.

Sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul veacului al XIX-lea marchează însă un interes sporit față de învățământ. Se fac din ce în ce mai des propuneri privind îmbunătățirea și dezvoltarea acestui domeniu. Se deschid internate, se prevăd examene semestriale, eliberări de diplome absolvenților. Se fac propuneri privitoare la administrația școlilor, la sarcinile epitropilor școlari, la programa analitică și durata învățământului. Noile propuneri aveau în vedere vacanțele școlare, premiile, bibliotecile, materialul didactic și bugetul școlilor⁵.

Domnitorul Alexandru Moruzi a realizat majoritatea acestor deziderate, prin hrisovul din 24 mai 1803, prin care se reorganizează Academia de filosofie și științe de la Iași, rămânând însă cu structură grecească. Prin același act domnesc s-au înființat școli ținutale „de limbă elinească și moldovenească” în Bârlad, Focșani, Galați și Chișinău. La Huși și Roman funcționau școli episcopale. Erau prevăzute inspecții lunare la toate școlile, examene semestriale și premii pentru elevii distinși la învățatură.

Un rol important în dezvoltarea școlilor din zonă l-a avut Veniamin Costachi, originar de la Roșiești – Vaslui. Ajuns episcop de Huși și mitropolit al Moldovei, a organizat sistemul de învățământ introducând noi discipline și a tipărit numeroase manuale. Deși apăruseră școlile de stat, continua să existe învățământul de acasă pentru copiii de domn și boieri.

O dată cu afirmarea burgheziei române apar și condițiile pentru o școală în limba națională. Începe astfel lupta între școala greacă și cea românească, care încerca să impună un învățământ de stat în limba națională. În fruntea acestei lupte s-a aflat cărturarul Gheorghe Asachi care a adus la seminarul din Socolăși profesori din Transilvania.

Prin Regulamentele Organice se înființau școlile ținutale, dar ele au apărut numai în unele orașe, unde se mențineau încă unele practici feudale. Aceste școli au avut și un caracter democratic, datorită faptului că în ele era admis orice tânăr, indiferent de starea lui socială și religioasă. Însă, absolvenții școlilor ținutale nu puteau ocupa decât posturi mărunte în aparatul de stat.

Epitropia Învățăturilor Publice din Moldova aparținea de Divanul Împlinitor apoi de Divanul din Lăuntru, Ministerul de Interne, informând direct pe Domnitor. În același timp, s-au înființat în ținuturile Vaslui, Tutova și Fălciu Comitetele de inspecție școlară, care vor avea un rol deosebit în deschiderea primelor școli ținutale.

Ca urmare a aplicării Regulamentului Organic, Gheorghe Asachi în calitate de membru al Epitropiei Școlilor din Moldova, redactează în martie 1832 *Regulamentul de instrucție publică în Moldova*. Acest regulament a fost definitivat de Epitropie și aprobat de domnitorul Mihail Sturdza la 14 iunie 1835, fiind primul document de organizare și funcționare a sistemului de învățământ din Moldova. În cadrul documentului sunt prevăzute toate atribuțiile comitetelor de inspecție.⁶

Printre aceste atribuții se număra și urmărirea desfășurării examenelor anuale. Comisiile, formate din boieri luminați și din negustori interesați în dezvoltarea țării, au constatat la Vaslui, în anul 1844, că răspunsurile elevilor au dovedit o bună pregătire în timpul anului. Cei 54 de elevi, au fost apreciați de comisia de inspecție din care făcea parte și colonelul Alexei Șubin, soțul Elenei Șubin, rudă a domnitorului. Copiiiilor sărguincioși li s-au împărțit premii de către personalitățile orașului din acea vreme: căminarul Nicolae Chiriac, serdarul Dimitrie Duca, Toma Buzdugan, lordachi Teleman, stolnicul Mihailovici, dregătorul ținutului Dimitrie Sturza. La serbarea din 1847, pentru munca depusă de profesori le-a mulțumit acestora ispravnicul Grigore Krupenski⁷.

De asemenea și la Bârlad, rapoartele „comitetului de inspecție” format din trei inspectori școlari numiți de Epitropie, Cazimir Răducanu, Gheorghe (lordache) Iamandi, Iancu Greceanu (devenit apoi ispravnic de Tutova) analizează stuația școlară din 1840. În urma examenelor publice susținute anual în prezența autorităților din ținutul Tutova, a clerului, a boierilor și a unui numeros public, s-au împărțit premii substanțiale, în cărți și bani de membrii comitetului. Peste câțiva ani, în octombrie 1846, a luat ființă „Clasul real al Codrianului”, care a însemnat prima treaptă de învățământ secundar înființat în Bârlad, ce va deveni, apoi, un celebru colegiu⁸. Este un vechi lăcaș de cultură, fiind al doilea în ordine cronologică din Moldova și al patrulea din cele două provincii extracarpătice, după „Sfântul Sava” din București, „Academia Mihaileană” din Iași și „Carol I” din Craiova

Printre cei mai apreciați inspectori ai școlilor publice vasluiene de la mijlocul secolului al-XIX-lea a fost și serdarul Dimitrie Duca pe care Epitropia Învățăturilor Publice îl felicita la 23 iulie 1851: „luând în considerație zelul și jertfele ce ai făcut în binele obștii la ridicarea școlii publice din Vaslui, la care numai prin osteneală, dar și cu ajutorul bănesc ai ajutat acest așezământ, îți mărturisește cea mai vie mulțumire a ei”⁹.

Așadar, în această zonă, *primele școli publice* au apărut în prima jumătate a secolului XIX. Înființarea acestora în orașul Vaslui se datorează mai mult inițiativelor particulare și nu autorităților vremii. Astfel, polcovniceasa Elena Șubin a început, către sfârșitul anului 1840, să fie interesată de posibilitățile înființării unei școli publice. Copiile după răspunsurile autorităților vremii, ne arată insistența demersurilor pentru înfăptuirea acestui deziderat important al localnicilor. Astfel, o adresă a departamentului, din 20 iulie 1841, emisă de Epitropia Învățăturilor Publice, amintește de demersurile făcute și dispune analizarea acestora în care se cerea sprijin pentru școală, care avea drept scop „ridicarea copiilor noștri”. De altfel, înființarea școlii de ținut trebuia să aibă aprobarea Comitetului de Inspecție care cuprindea doi membri aleși *dintre* cetățenii cu stare în frunte cu ispravnicul județului. Acesta controla și apăra interesele școlilor în concordanță cu legile statului¹⁰.

Totodată, în acest schimb de corespondență aflăm că în octombrie 1841, Epitropia trimisese deja la post pe învățătorul lordachi Galerie, considerat a fi primul „profesor” în târgul Vasluiului. Însă, localul școlii nu era încă terminat și cursurile nu se pot deschide. La 15 noiembrie 1841, Elena Șubin se adresează „Către Cinstita Epitropie a Învățăturilor Publice” cu o nouă scrisoare. Hotărârea Epitropiei a venit în întâmpinarea târgoveților de a se înființa o școală în oraș, fapt care s-a întâmplat la 1 decembrie 1841, după o slujbă religioasă așa cum se obișnuia în acea vreme. Școala avea 31 de elevi între 7-16 ani și prima oră de curs este susținută de „profesorul” amintit deja, lordachi Galerie, sub privirile unei numeroase asistențe.

Fruntașii urbei redactează o scrisoare către Eforie în care mulțumesc chiar domnitorului Mihail Sturdza pentru sprijinul acordat. Unitatea de învățământ însă se confrunta cu mari greutăți materiale în procurarea materialului didactic, a băncilor, a manualelor etc.¹¹ Cel care a contribuit la

întreținerea primei „școli începătoare” a fost căminarul N. Chiriac Hagiul, care în 1846 construiește o clădire proprie¹².

La o lună de la începerea cursurilor se înaintează un raport către Epitropie în vederea trimerii de abecedare și alte materiale necesare sprijinirii acestui așezământ cultural. De altfel, în anul 1840, în Moldova erau 20 de școli publice frecventate de aproape 2.200 elevi și 116 școli private cu 1565 școlari de ambele sexe. Un pas important în dezvoltarea învățământului se face prin măsurile inițiate de Epitropie de a pune școlile particulare sub controlul și îndrumarea sa.

Trebuie menționat faptul că la mijlocul secolului XIX funcționau pe actualul teritoriu al județului Vaslui, câteva unități școlare: la Bârlad funcționau mai multe unități de învățământ, o școală primară de băieți și una de fete, la care se adaugă Clasa de profil real a Gimnaziului Codreanu, cât și o școală catihetică și pensioane particulare. La Huși erau două școli publice și o școală catihetică, iar la Vaslui era școala din 1841 și „școala de fete” înființată în 1857¹³.

Comitetele de inspecție școlară pentru orașele Bârlad, Vaslui și Huși cuprindeau, în primul rând, învățătorii repartizați de Epitropia Școalelor din Iași, boierii proprietarii târgurilor, ispravnicii de ținut, boierii filantropi, mari negustori, fețe bisericești. Astfel, la început, la Vaslui, Comitetele de inspecție era format din profesorul lordachi Galerie, ispravnicul ținutului-banul Grigore Angeliki, boierul filantrop Hagi Nicolae Chiriac și polcovniceasa Elena Șubin (sora domnitorului Grigore Alexandru Ghica)¹⁴. La ținutul Tutova cu reședința la Bârlad, Epitropia l-a numit inspector pe lordachi lamandi de la Școala Publică, înlocuit ulterior de ispravnicul ținutului Tutova, Cazimir Răducanu. În 1843 Comitetele de inspecție era format din învățătorul Ion Zaharescu, postelnicul Gheorghe lamandi și preotul protoiereu Constantin Vrabie¹⁵. În ținutul Fălciu, Comitetele de inspecție cuprindea la început pe G. Zefirescu-institutor la Școala Ținutală din Huși, episcopul Sofronie Miclescu, preotul Ioan Sachelarie și ispravnicul Ioan Cuza.¹⁶

Aplicarea programului revoluției de la 1848 contribuie la dezvoltarea învățământului în timpul domnitorului Grigore Alexandru Ghica când s-a elaborat *Așezământul școlar din 1851*, primul regulament din educație. Noua reglementare, valorifică experiența acumulată și direcționează cu fermitate învățământul spre noile orientări moderne. Întreaga legislație cuprinsă în noul Regulament, aprobat de domnitor la 1 ianuarie 1851, prevedea libertatea și gratuitatea învățământului, obligativitatea folosirii limbii naționale, înființarea școlilor de agricultură, industriale sau reale. Regulamentul stipula ca „științele înalte”, atât cele abstracte, cât și cele „practice și istorice”, să fie introduse în măsura în care gimnaziile vor pregăti elevi capabili să urmeze cursurile superioare unde există profesori și manuale adecvate. Din comisia pentru aplicarea Legii făceau parte personalități marcante ale vieții culturale și politice ale vremii ca: Vasile Alecsandri, M. Kogălniceanu, C. Hurmuzachi etc. Cu toate că se preconiza deschiderea unui număr de 74 de școli sătești în Moldova, abia după 1858 ele se înmulțesc.

Comitetele de inspecție școlară aveau următoarea componență: institutorul, numit de Ministerul Instrucțiunii Publice, ispravnicul (prefectul de ținut), președintele Tribunalului și al Eforiei, boieri și negustori. Ele verificau candidații care solicitau să fie numiți în învățământ și se ocupau în special de pregătirea și perfecționarea lor continuă pentru a face față cerințelor didactice. Astfel, la Școala publică nr.1 Vaslui, se țineau cursuri de două luni, cu cântăreți și fii de preoți țârcovnici, deprinzându-i cu citirea, scrierea și cele patru operațiuni¹⁷, îndrumându-i în predarea învățământului, după metodele vremii¹⁷.

În preajma Unirii Principatelor, pe actualul teritoriu al județului Vaslui, sunt câteva realizări în dezvoltarea învățământului urban. În anul 1858, Comitetele de inspecție Vaslui menționează întemeierea școlii publice de fete care s-a deschis la 3 noiembrie. Același comitet aduce la cunoștință că spătarul Dimitrie Castroian „a oferit în favoarea școlii de fete înființată în 1858 suma de 30 de galbeni și cinci stânjeni de lemn”¹⁸. Tot în acest an, la Bârlad, în afara școlii de băieți, exista și o școală de fete. Cele două școli aveau 317 elevi. La Huși, ia ființă o școală primară de fete încă din 1851, iar

la Bârlad “Clasul Fundației Codreanu”, înființat în 1846 care se va transforma peste 12 ani în Gimnaziu.

Desigur, apariția mai multor școli în oraș ar fi trebuit să impulsioneze dezvoltarea învățământului elementar și secundar. Deși nu avem o confirmare certă, presupunem ca pe la 1860 exista în Vaslui o școală publică și o alta particulară israelită datorită numărului mare de evrei la care se adaugă și pensionul francez condus de Al. Leblanch. Dar, în Buletinul Instrucțiunii Publice din 1867 nu se menționează în Vaslui nici o școală particulară, în timp ce în ținutul Tutova sunt consemnate două școli cu opt profesori și 58 elevi. Pentru populația evreiască numeroasă, neîndoind, trebuie să fi funcționat cel puțin câteva școli de casă particulare¹⁹.

Școlile rurale apar în număr mare în preajma Unirii de la 1859, când sunt semnalate peste 25 de școli, între care menționăm școlile de la Crețești, Văleni, Ivănești, Stănițești cu 38 de elevi din zona Huși, Negrești (cu trei clase și 25 de elevi), Bogdana (68 de elevi), Rafaila (24 elevi), iar în Vaslui prima școală publică reapare în 1866.²⁰ Unele dintre ele au fost vizitate de M. Eminescu în anii 1875-1876, în calitate de revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui.

Școala publică din orașul Vaslui se confrunta în continuare cu mari greutăți, fiind adesea abandonată de autorități, deși numărul elevilor crește. Singurul gest notabil de sprijinire a școlii a venit din partea învățătorului G. Hrisocoliu care a donat un număr important de cărți și reviste. Acesta dăruiește școlii un număr de 182 de cărți la 22 noiembrie 1861. Cele mai importante erau: *Letopisețele Moldovei*, lucrări ale reprezentanților Școlii Ardelene, „Poezii” de Bolintineanu, Alecsandri, cât și publicații ca: „Steaua Dunării”, „România literară”, „Tribuna română”, „Românul” etc. De altminteri, acest cadru didactic a fost apreciat favorabil cu prilejul inspecției efectuate în aprilie 1876 și de revizorul școlar Mihai Eminescu.

Legea Instrucțiunii Publice din 25 noiembrie 1864 din timpul domniei lui Al. I. Cuza a stat la baza învățământului național care s-a reorganizat pe noi structuri stabilindu-se trei grade de învățământ: primar, secundar și superior. O prevedere importantă era aceea că învățământul primar era obligatoriu și gratuit. Pentru județul Vaslui urmările au fost favorabile, întrucât numărul școlilor se mărește, iar cel al elevilor crește până la Războiul de Independență²¹.

Note:

1. N. Iorga: *Istoria învățământului românesc*, Editura Casa Școalelor, București 1928, pp. 275-276.
2. *Apud*, Mihai Ciobanu, *Pagini de istorie a Inspectoratului Școlar Vaslui*, Editura Thalia, Vaslui, 2003, p.5.
3. *Ibidem*, p.6.
4. N. Iorga, *op.cit.*, pp. 73-74.
5. Traian Nicola, *Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu” - Bârlad*, 1996, p. 11.
6. V. A. Urechea, *Istoricul Școalelor*, București, 1892, p.201.
7. Mihai Ciobanu, (coord.), *Cronica Vasluiului*, Editura Publirom, București, 199., p.202.
8. Traian Nicola, *op. cit.*, p.23
9. M. Ciobanu, *op.cit.*, p.9.
10. Dumitru V. Marin, Cornelia C. Alexandru, *Liceul „Mihail Kogălniceanu” - centenar*, Vaslui, 1990, p.5.
11. *Ibidem*, p.5.
12. Petrea Iosub, Aurel Zugravu, *Județul Vaslui - monografie*, Editura Sport-Turism, București, 1980, p.154.
13. Dumitru V. Marin, Iulia Marin, *Despre evoluția învățământului vasluian până la 1859*, Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, Iași XVII, 1980, pp.603-608.
14. C. Neșțian, „Monografia Școlii nr. 1 de băieți Vaslui” în „Învățătorimea vasluiană”, 1935., anul I., p.77.
15. Traian Nicola, *op.cit.*, p..23.
16. Theodor Codreanu, *Istoria Hușilor*, Editura Porto Franco, Galați, 1995, p.190.
17. M. Ciobanu, *op.cit.*, p.10.
18. *Ibidem*,
19. D. V. Marin, Cornelia Alexandru, *op.cit.*, p.5.
20. *Ibidem.*
21. „Învățătorimea vasluiană”, Anul IV, nr.8, 1938, pp.367-370.

Impresii de călătorie

Lina CODREANU

Vară. Cald și pe întinderea însoțită și la umbră. Zăpușeală, agitație fiziologică, bulversare a planurilor estivale. Timp potrivit pentru o ieșire la țarm de mare, nu? Cea mai apropiată ofertă a unei agenții de turism din capitala Moldovei pare ispititoare: Turcia, stațiunea Kuşadasi, pe malul Mării Egee. De ce nu, mi-am zis, mai ales că s-au înscris și persoane cunoscute. E ispititor și promițător. O iau de bună și pornesc la drum cu un grup local, aproape compact format din Domnișoare și Doamne. Din orașul cu gara fără trenuri, plecăm cu autocarul spre miezul nopții de vineri. Când vom ajunge, vom vedea, căci orele nu sunt bătute-n cuie, ci într-o „mișcătoare” rotire, drumul urmând a fi lung și, posibil, cu peripeții neprevăzute. Domină evaluarea aproximativă: „cam pe la ora...” Cele două organizatoare ale noastre sunt ferme, așa că toată lumea e prezentă, înaintea de miezul nopții, la ora și locul fixate. Pașapoartele? Da, sunt la îndemână. Sejurul, precizat pe afișul de pe parbriz e limpede: Huși-Kuşadasi, 28 iunie-8 iulie. Ca distanță, sunt cca. 2300 de km și timpul parcurs de peste 22 de ore de mers întins, fără opriri. Locurile sunt stabilite după criteriul „primul venit, primul servit”, așa că ne situăm la coada cozii, adică pe ultimele locuri din autocar. Grupul neomogen e vesel, poziția pe bancheta încheietoare – favorabilă bunei dispoziții și formării unor prietenii conjuncturale ori de durată. Chiar dacă pe parcurs se pot observa deosebiri de personalitate, ipostaza de turist nivelează granițele convenționale de conjunctură (profesie, vârstă, cultură ș.a.), ceea ce creează un spațiu al libertății fiecăruia dintre noi. Parc-am porni de la zero, pe-o cale comună, urmând a ne diferenția în funcție de atitudine, caracter, spirit de observație, spontaneitate...

Turiștii sunt racolați din trei localități urbane, noi fiind primii urcați și ultimii care vom părăsi „corabia de sejur”, la o diferență orară de călătorie de peste opt ore față de ultimii urcați, primii debordați. Asta e! Acceptăm la dus, vom vedea la-ntoarcere... Prind, pe tot parcursul sejurului, când nu ațipesc sau dorm de-a binelea, blitz-uri de observație pe care încerc acum să le ținuiască în insectarul cuvintelor.

*

Călătoria pe o șosea bună, lunecos de netedă, sporește confortul călătorului, fie că circulă cu automobilul (personal), fie cu autocarul. Șoferul, deprins într-ale călătoriei, a ținut loc de conducător de grup, de organizator și de ghid. La microfon, rostea replici ospitaliere, calme, politicoase, informații și instrucțiuni turistice, câștigând astfel interesul public, încât, cred, e de real folos popularizării acestei agenții moldave. Când calea era în linie dreaptă iar circulația rară, „ducul” nostru strecura câte o anecdotă, o glumă, un banc cu subînțelesuri, căci în autocar erau și minori. Probabil, cunoștea traseul, deși se consulta cu „schimbul” său, comentând deasupra unei hărți fizice despre zonele geografice pe care urma să le traversăm. Din păcate, nu am beneficiat de un ghid profesionist, încât, dacă nu voi descrie itinerarul cu exactitate, am o scuză. Însă blitz-urile aparatului meu de fotografiat (mai ales, indicatoare rutiere!), cam „obosit”, prinzând indicatoare rutiere, m-au ajutat în reconstituirea traseului.

Cum șoseaua din frumoasa noastră țară (și n-o spun peiorativ!) era nou asfaltată, mersul dezvolta doar un sforăit de motor și un fâșăit monoton de pneuri, nicicum asemănător cu mersul spre vest, prin munții aceleiași fermecătoare țări către vama Nădlac. Zguduielile autocarului, care-și curba cauciucurile în scobiturile asfaltului făceau imposibil șansa de a pune geană pe geană. Acum însă, ne îndreptam spre vama sudică Giurgiu-Ruse. Ei, pe banchetă, aici, a fost mai omenoasă prima noapte, deși de dormit „ca acasă” n-a fost să fie. Neodihna a dus la moleșeală, la adormirea spiritelor și la dezlănarea gândurilor, căci nu se mai putea cugeta coerent vreun proiect. Doar zvâcniri de dorințe, așchii de meditație, fulgerări de dor.

*

Opririle s-au făcut în benzinării, când se descărcau/ încărcău „motorașele” fiziologice și psihice, și se dezmoțeau oasele, cam din două în două ore. La podul de la Giurgiu am ajuns către dimineața de sâmbătă. Să fi fost ora opt? S-au făcut ultimele

apeluri și convorbiri în țară, către cei dragi, înainte de trecerea graniței spre Bulgaria, de unde se percepea un tarif mai costisitor, prin serviciul de telefonie roaming. După trecerea podului, „bine ați venit în Bulgaria!”, alte apeluri, alt tarif. Abia aici ne-am văzut la față cu ceilalți turiști „culeși” din celelalte două orașe. Cu fețe schimonosite, ochi somnoroși ori zâmbete șterse, am umplut din nou burta autocarului pentru a trece bătrânul pod spre orașul Ruse.

Intrarea în țara vecină – Bulgaria – ne-a trezit la modul propriu, nu din cauza deselor cotituri și plăgilor de pe obrazul șoselei (europene!), ci fiindcă voiam să vedem peisajul natural, mișcarea urbanistică, asaltul Bulgariei către Europa Unită. După cafeaua consumată pe fugă, spiritele s-au avivat și atenția s-a împrosătat. Șoseaua îngustă și găunoasă, pe alocuri, era garnisită de tufișuri inegale și prăfuite, semn că se circula mult, că nu plouase de ceva timp și că vântoasele secetoase nu lipseau. De pe margine, bălăriile și scaieții violacei rânjeau către drum, ca pe un drum cunoscut ce se oprește timid la marginea orașului nostru cu gara fără trenuri. Zdruncinăturile au generat iritări și haz, totodată. Treceam prin câmpia largă, cu sol generos, vizibil pe terenurile arabile, cultivate cu floarea soarelui ori porumb. Imaginea unui levicer moldovenesc, brăzdat de „praguri” diferit colorate, cu marginile zdrențuite se-ntindea din șosea de lângă noi până-n creasta dealurilor. Mozaicul cromatic dat de mama natură aducea în privire verdele calm al porumbului, galbenul roditor al răsăritei, auriul stins al grânelor, dar și loturi răzlețe necultivate, nepieptănate de tufișuri de măceși și smocuri ciufulite de iarbă pârliță de soarele verii. Peisajul nu ne era străin, de parcă eram pe mânăsele plaiuri moldave.

După ce am trecut de râul Yantra, pe la poalele munților înveșmântați în togă verde-verde, în timp, peisajul și-a schimbat obrăzarul și pietre albicioase își arătau colții, din ce în ce mai îndrăzneț, pe sub rădăcinile copacilor care se răreau văzând cu ochii. Era limpede că treceam spre altă climă, cea mediteraneană. Monotonia legănăturii aseasonată cu o muzică-vraja (un DVD cu orchestrații simfonice celebre, între altele), plictiseala dată de statul pe aceeași banchetă ocupată de cu seară, dar mai ales doborâtoarea oboseală a adus și dramul de somn, pe care îl dibuisem fără succes toată noaptea. Majoritatea ațipisem, refăcându-ne parțial forțele. Auzeam șters denumirile unor localități, Stara Zagora, Plodvîv, apoi Hascovo...

„Pregătiți, vă rog pașapoartele! Intrăm într-o țară non-europeană” – s-a auzit vocea calm-paternă a șoferului. Ne-am trezit, ne-am conformat, am coborât în vama de sud a Bulgariei (Kapitan Andreevo), am dat pașapoartele, am urcat, se trece granița doar în mijlocul de transport, din nou am coborât, de astă dată în vama Turcia, au controlat actele și ne-au văzut la chip oficialii vamali, am urcat și iată, am ajuns în Turcia. Fotografiatul e interzis în orice vamă, se supără oficialii! Cum stăteam la coada autocarului, am luat câteva imagini din spate, la ieșirea din vami, ceea ce-mi dă impresia unei absurde călătorii în sens invers: ieșeam din Bulgaria, dar fotografiam după ce intrasem în vama turcească intrarea dinspre Turcia, dar, la întoarcerea din sejur, intram în porțiunea de vamă a Turciei și o immortalizam abia când porneam către vama bulgărească. Mă rog, am surprins doar drapelele celor două țări, fluturând culorile, într-un salut amical, unul către altul, un panou despre trăiască prietenia între popoare (vizibil, la bulgari) și minaretele moscheii de pe dreapta, la intrarea în Turcia. Cert e că inversiunea avea miezul ei de înțeles: deși ieșeam din marea Europă, recte Bulgaria, în fapt, prin ce-am văzut la turci, abia acum intram în Europa Unită!

Fiind cale de zi lumină, am privit noile privilegii atinse de suflul mediteranean. Dealuri golașe, pietroase pe care se rătăciseră câțiva pomișori, mă refer la măslinii care păreau cei mai dârji în înfruntarea vitregiilor locului. Apăreau în cale și livezi întregi de măslini, unele cultivate, îngrijite, altele rămase de izbeliște. În mod sigur și recolta e corespușătoare efortului depus de proprietar, dar ca aspect, deosebiri erau minore la o privire din fuga mașinii. Se iveau apoi, zone largi cu pini, smochini, chiar salcâmi și plopi

care-și strecurau timid frunzele prin vegetația autohtonă. Pe văile pământoase erau cultivate legume, dar totul părea tutelat de irigații „cu picătura”. Nici n-ar fi rezistat altfel, nu? Arare, pe dealurile cu iarbă puțină și țepoasă – adăposturi zoo (tehnice), cam rudimentare, după ceea ce observam, turme de capre și de oi cu lâna albă, cai și vaci răzlețite și costelive, neavând crupele lucioase și rotunjite ca ale animalelor de pe imagurile de la noi.

Alte vreo șapte ore s-au scurs greu până la trecerea cu feribotul, prin strămoșia Dardanele, către orașul Çanakkale, loc de popas râvnit pentru o noapte. Prin capitala provinciei turce cu aceeași denumire, Edirne (aici s-a încheiat Tratatul de la Adrianopol, în 1829, eveniment major în destinul istoric al Țărilor Române), am trecut fără oprire, admirând minaretele moscheilor, locașuri de cult mahomedan, care-și înălțau unu-două, chiar trei turnuri către cer. O turistă amabilă ne-a dat lămuriri despre legenda minaretelor. Am citit pe un pliant că chiar în Edirne există celebra moschee Selimiye cu patru minarete, monument inclus sub protecția UNESCO. Regret că n-am văzut-o. Și nici alt locaș de cult mahomedan.

La un calcul sumar, am călătorit de la ora 23 până la 18, a doua zi (sâmbătă), cam 19 ore, cu întreruperile de rigoare. Nu-i puțin, mai ales dacă ești ținut pe același dreptunghi de banchetă catifelată, atent să nu-i deranjezi pe ceilalți, cu picioarele atârnând ori strânse la piept, cu capul jucând ca o mărgică la stânga și la dreapta, neavând ce face cu mâinile, care erau ori prea mari, ori prea grele, oricum incomode. Puteai să gândești? Să scrii? Să citești? Nici cum. Doar să strecori vreo glumă, să comentezi vreo banalitate, să atenționezi asupra vreunei construcții ori peisaj inedite... De, moțăială ca-n orice călătorie lungă!

Am ajuns la feribot, ne-am imbarcat și am stat pe punte și sus, la punctul de belvedere, pentru a simți briza Mării Egee și a admira peisajul. Çanakkale (se pronunță „Ceanacale”; semantic, e „fortăreața”/ „calea sultanului”). Orașelul a intrat în istoria turcilor localii prin numele reformatorului Turciei - Mustafa Kemal Atatürk -, care de aici a început procesul de modernizare a statului. Provincia e situată pe două continente, Europa și Asia, cum ar zice românul, „cu fundu'n două luntrii” și se mai numește și Dardanele, după denumirea strămoșii ce separă cele două continente și leagă Marea Marmara cu Marea Egee. Așadar, am părăsit Europa și am intrat pe tărâmul asiatic.

Cazarea s-a făcut rapid la hotelul cu numele legendarei eroine Elena, „Helen Park”, aflat chiar în centru, dar și lângă terminalul de feriboturi. Aflăm astfel despre calul troian, o construcție din lemn rămas de la realizarea filmului despre Troia, pe care orice turist este provocat să-l vadă, fiind o mândrie a localnicilor. Pășim, așadar, pe lângă vestigiile din străvechea Grecie, de la care au rămas vestigiile situri arheologice celebre, precum celebrele cetate din Troia și templul din Efes. De altfel, pe tot parcursul călătoriei prin zona Kuşadası, am surprins relicve de civilizație grecească (și romană) rămase-n picioare, expuse în spații amenajate ori în curs de cercetare. Noi am aflat despre acestea doar din cărțile de istorie, din albume, epopei și legende. E o magie care lasă turistului cale deschisă pentru a cunoaște mai profund destinul acestor provincii, actualmente, ale Turciei.

N-am rămas în camere, deși eram frânți de oboseală, căci cum să nu treci cu privirea și să nu „guști” atmosfera orașului asiatic, extrem de interesant prin ecoul evenimentelor întâmplute de-a lungul istoriei? Străzile înguste sunt „capionate” cu piatră pavată. Cea din fața hotelului este situată de-a lungul țărmului, încât plimbarea pe aleea străjuită de palmieri, scotea în cale calul troian și peștele auriu, dar se putea merge și prin magazinele cu vitrine strălucitoare. Calul troian? Desigur, nu legendarul „dar” al aheienilor, ci construcția lăsată localnicilor de către producătorii care au realizat, în aceste locuri, celebrul film despre războiul din Troia. Fiindcă era noapte, ne-am luat drept punct de reper turnul cu ceas. Ne-am permis un tur al centrului cu o trăsură trasă de un cal alb (înzestrat cu „pampersi”), înzorzonată cu covorașe turcești, cu pernuțe, cănăfeși și danteluțe și, pentru ca burlescul să n-aibă cusur, garnisită fudul cu beculuțe fosforescente. Tocmeala cu vizitiul, oacheș și amabil, ne-a confirmat avertismentele celor din țară, care fuseseră în Turcia. Limbajul universal al gesturilor și al scrisului cifrelor în aer, pe palmă ori pe braț, ne-a amuzat din plin și ne-a scutit de a stâlci limba turcă. Prețul cerut de voievodul

trăsuricii: 20 de euro! Când ne-am codit, l-a redus la jumătate. N-am mai insistat, fiind primul gheșeft al nostru pe țărmul Asiei și ne-am urcat toate patru europence cu așa elan, de s-au ridicat huluțele birjei iar osmanlăul a strâns mai aman dârlogii calului. El s-a amuzat, cumva, însă noi nu ne-am putut stăvilii hazul și plăcerea de a vedea orașul „de sus”. În mersul domol al birjei, am trecut sub vedere aspecte generale ale orașului: străzi înguste cu piatră cubică, fojgăială de oameni asaltați de bună dispoziție și curiozitate, motorete, reclame „la întrecere” deasupra magazinelor, hotelurilor, băncilor... Restaurantele, grădinile de vară, pizzeriile, shaormeriile, cofetăriile, cafenelele erau aproape pline la ora aceea. Era cam întuneric și abia am zărit calul troian, mascota orașelului Çanakkale, pe care am observat-o mai bine a doua zi, din autocar. De altfel, pe stradă, în port și pe feribot, vânzătorii ambulanți îmbiau turiștii cu brelocuri, tricouri, pungă, eșarfe cu imaginea troianului.

În sfârșit, de-a dreptul trudite de atâta drum, ne-am întors la hotel și am adormit cu gândul la... orașelul nostru cu gară fără trenuri, cu parcuri mici și cochete, liniștit și monoton, prietenos și pitit sub dealurile găte cu șiraguri de vii, cu străzi răscolite de asfaltări neterminate... Ce departe-i „acasă”? Fără știre de noi ne-am odihnit până dimineața la micul dejun, după care am părăsit Çanakkale, oraș micuț și cochet, localitate nord-estică de pe teritoriul Asiei Mici.

*

Somnul scurt și fără vise, ne-a redat optimismul normal de turist, încât autocarul s-a umplut de zarva și buna dispoziție a buchetului de turiști din, acum, depărtata Moldovă. În peninsula Asiei Mici, de la Çanakkale până la Kuşadası călătoria a mai durat vreo șapte ore. Pe traseul E87 ne-am îndreptat, ținând marginea Mării Egee, spre orașelul Ezine pe care l-am traversat pe-o parte lăaturalnică. Îndată după Izmir am intrat pe poarta provinciei Aydin pe aceeași autostradă. Am cotit-o spre dreapta prin Selçuk și, gata, așteptam precipitați să coborâm la destinația râvnită – Kuşadası.

Atmosfera din autocar a fost una specifică unei călătorii. Lume de toate felurile adunată sub stindardul unei călătorii lungi și obositoare. Opririle pe la stațiile de aprovizionare cu combustibil au înlesnit cunoașterea superficială, desigur. Persoane binevoitoare, prietenoase, zâmbitoare... De am fi așa și acasă, în țară, vreau să zic! Cine s-a hotărât pentru o asemenea călătorie trebuia să se înarmeze a îndura cu stoicism mirosul de pur, aerul condiționat și vânturat dintr-o parte în alta, să nu deranjeze, să vorbească moderat, să-și racordeze ritmul băutului apei cu cel al opririlor autocarului prin benzinării (pentru „ușurare”). Totuși, când în rândul turiștilor ajunși într-o stare de avansată slăbiciune și cu fețe boțite, de petrecăreți arțăgoși, atunci iritarea creștea. Care mai de care găsea că e prea îngust scaunul, că n-are amortizare, că nu se „lasă” pe spate cât ar fi vrut, ba, că cel din față extinde cu obstinație scaunul și-i îngustează spațiul și așa restrâns. Pe șoptite, spuneau celui apropiat că niște vânturi scâpate din ocol adie prin preajmă, că prea vorbește necontrolat ori prea tare cineva de pe bancheta alăturată (of, tare-i bine acasă!), că unii consumă alcool, că... Ba, ca meniul să fie complet, unui domn în vârstă i s-a făcut rău-rău de tot, a leșinat, ceea ce a agitat spiritele și așa încinse. „De ce n-a stat acasă?” „Dar a mai fost și nu i s-a întâmplat nimic”. „Nu avea nimic la plecare...” „La vârsta asta...” E limpede de înțeles că cine a pornit într-o asemenea călătorie trebuia să-și asume orice risc de (dis)confort.

În autocar erau și minori, între care unul Ianis, o minune de „tei ani”, care la vederea unui vapor ori vreo macara cerea îndârjit: „Opiii! Opiii! Vaporul meu!” Situați mai pe la coada autocarului, copiii nu s-au dat în spectacol. Desigur, în neastâmpărul lor, unora dintre turiști li se părea că cei mici țipă deranjant, fără ca părinții să-i controleze. Bieții părinți, nici nu știu cum au avut curajul să-i ia pe cei mici într-o așa mare călătorie! Le făceau toate poftele, le inventau povestioare felurite spre a-i potoli, le arătau mașini, cai, turnuri, motociclete, tractoare, numai să stea liniștiți. Cât să stea? Așteptau doar când puștii se înmuiau pe brațele lor, poticniți pe câte un colț de pernă. Am constatat că cel mai mult, „odihnit” și cu nepăsare dorm copii. Ferice de ei!

Pentru tihna corpului se căutau toate posibilitățile, cel mai la îndemână fiind lăsarea capului pe spătarul banchetei, în stare de repaus. În legănarea autocarului, jucau capetele ca mărgelele,

de la stânga la dreapta, mai ales dacă turiștii n-au avut inspirația să-și ia un suport de sprijinire... Apoi, persoanele mai mici de statură își adunau genunchii la gură și dormeau în șezut, precum copiii străzii. Schimbarea poziției însemna sprijinirea capetelor de spătarul banchetei din față și așa se mai furau câteva clipe de somnie. În cuplu ori în familie, cei doi de pe banchete își permiteau să se sprijine unul de/ pe umărul celuilalt. Din câte am aflat, pentru toți a fost (cu mici nuanțe) cam la fel, nici mai bine, nici mai rău. Ba, mai mult, când bietului bătrânel din nou i s-a făcut rău și l-au trecut toate nevoile, damfurile îi alungau spre spatele autocarului. Se mai întâmplă, de!

Grupul din orașul cu gară fără trenuri a stat răsfirat în trei locuri: chiar în fruntea frunții (compensator, nu?), pe la mijloc și pe ultimele locuri din fundul autocarului, adică umăr la umăr pe bancheta cu cinci locuri. Granițele de comunicare s-au atenuat, sudura fiind realizată prin starea fiziologică și psihică netezitoare de controversă și ifose, încurajate de legănarea sinergică în voia autocarului. Uite-așa, prin intuiție simpatetică, prin „suferim împreună” și haz spontan s-au legat amicitii și apropieri inedite iar ceea ce părea complicat și penibil a devenit lesnicios și plăcut.

Ca să descriu peisajul natural văzut în țara turcească trebuie să-mi raportez impresiile neapărat la cel românesc. De-a lungul autostrăzii, pe banda de sens bine individualizată nu erau plante ornamentale precum zidurile florale ale oleandrilor din Grecia, spre exemplu. Doar ce-a dat natura, ca și pe la noi. Numai că la noi, unde cromatice de verde sunt vii, proaspete, îmbietoare, specifice climei temperat-continentale. Mi-am adus aminte că-n miez de vară, dacă mergeam în pădurea Dobrina trebuia să luăm și haine mai groase, căci umbra deasă a stejarilor aducea adieri răcoroase. Pădure, dragă pădure... N-avem nici un merit în truda mamei natură, dar e un bun patrimonial pe care, din păcate, noi, românii, îl neglijăm și-l deteriorăm cu inconștientă uneori. Turcii ar vrea o asemenea bogăție naturală... Sunt compensați însă cu terenuri pe care măslinul, smochinul și piperul negru cresc în sălbăticie. Ici-acolo, sfioșii chiparoși, de-un verde cernit, cu vârfurile plecate ca pentru rugăciune, cu trista lor legendă, împungeau azurul cu siluetele verticale și singuratic, asemenea turnurilor de minarete. Având o infrastructură foarte bună, șoseaua este bine protejată de parapete în terasă iar de pe culmile deluroase, beneficiam de vedere panoramică. Pământurile albicioș-roșcate cu pomii și copacii răsfirați, ca niște implanturi dezordonate se alungeau sub priviri până la înecarea în luciul mării. Clima nu pare favorabilă vegetalului din zonele mediteraneene, iar briza și apele au salinitate sporită. Și totuși, când luciul apei se ivea la orizont, în autocar se isca rumoarea unei plăcute surprinderi. Briza mării...

În ceea ce privește mediul de viață din satele și orașele bulgărești, imaginile ne dădeau fiori, căci ne aminteau de realitatea cenușie de la noi de acum vreo 15-20 de ani în urmă, astăzi încă

prezentă în anumite zone sărăcicioase. În Bulgaria, am fost surprinși de aspectul dezolant al caselor împovărate de țigla grea și veche. Acoperișurile ruginii chituite cu ciment cenușiu, dar mai ales streșinile caselor făceau valuri sau râdeau știrb, semn de vechime și de neglijare. Ne-a izbit neplăcut neorânduiala care domnea peste tot în ogrăzi. Ne-am mirat că gardurile, atât cât se iveau printre pomi, figurau doar ca marcaje de habitat, că grădinile erau ogrăzi neîngrijite, deoarece bălăriile ajungeau până-n prispa sau în peretele casei. Deși erau „la șosea”, nu era nici o șfală ori vreo inițiativă de a „găti” casa, curtea, gardul. Să fie doar sărăcia ori și delăsarea ne-gospodărească? Nu mai vorbesc de blocuri: cenușii, cu tencuiala zdrobită, cu urme de la „plânsul” ploilor și cu „lighenele” parabolice ochind cerul... Deprimant. Mi-am mângâiat gândul cu tristețea că, din punct de vedere economic și civilizațional, într-adevăr, bulgarii se află în urma noastră.

Ei, în țara turcească, peisajul urban era altfel. Spuneam că pe turci nu-i ajută compoziția solului (pietros, arid) pentru a susține major o agricultură spornică pe cale naturală, ci doar prin irigații. Faptul s-a observat pe parcelele înverzite care sfidau acele fierbinți ale soarelui. Ce mi s-a părut interesant e că pe culmea vreunui deal țășnea din pământul albicios o pădure de blocuri, un oraș, fără vegetație, nici primprejur, nici intravilan. Semne de mare industrie (fabrici, furnale, construcții industriale) n-am zărit, dar moschei pentru rugăciunea mahomedanilor și steaguri ale Turciei, da, de la mare depărtare. Poate sunt situate lăaturalnic, mi-am zis. Acest fapt m-a făcut să cred că întreprinderile mici și mijlocii, fermele și asociațiile familiale absorb generos forța de muncă. Desigur, turismul e o realitate prosperă de prim-plan, dar n-ar fi suficient pentru o populație densă cum este cea a Turciei. Ghida din Kuşadasi ne-a explicat că pe țarm viața este împărțită în două atitudini sezoniere: febra muncii de vară și așteptarea stagnantă a celuiilalt anotimp, inoportun turismului, chiar dacă ninsorile sunt o raritate. Clima le facilitează și cheltuielile gospodărești. Am zărit, în exteriorul clădirilor (blocuri, vile) panouri pe care erau fixate contoarele apometrice, semn că aparatura nu îngheață în anotimpul rece. La noi însă, construim spații speciale pentru apometrele gospodăriilor, cam un metru și jumătate sub pământ, pentru a le proteja de gerul iernii, și tot se întâmplă să mai înghețe. Pe acoperișurile cu țigla roșie ale vilelor sau pe blocurile mici, nu prea arătoase, însă îngrijite, cu o cromatică armonizată și cu balcoane generoase erau fixate câte două bazine, probabil, pentru încălzirea solară a apei menajere. Așadar, cheltuiala unei gospodării turcești este mai mică, nemaisocotind necesitatea „îmblănirilor” corporale contra frigului.

De la Selçuk am tăiat-o în unghi drept spre mare, calea noastră înfrățindu-se cu țarmul Mării Egee. În sfârșit, am ajuns pe la cinci d.a. în stațiunea destinată sejurului nostru – Kuşadasi.

- va urma -

Teona SCOPOS

TRĂIRI

Mi-a fost dor de locul unde-am venit,
De casa de țară, de dealuri, de drum,
De laptele fierț, de jar și de fum,
De cerul aprins în prag de-asfințit.

Văd tot ce-i acum cu gândul la ieri,
O altă cireadă văcuțele-și poartă -
Și gardul e nou, cu apă la poartă,
Salcâmii sunt alții, alți nuci și alți meri.

Sub tălpi simt pământul același din veac -
În dealul cu cruci sunt multe din neam...
Tot vin amintiri, e bine că am...
E hrana din suflet. Mă bucur și tac.

Lurești, 29 august 2013

Corneliu VĂLEANU

ELEGIE

Va veni un timp, va fi târziu,
Mă vei dori, n-am să mai fiu,
Mă vei chema cu rugă-n glas,
Vei vrea să vezi făcând un pas,
Vei vrea să știi ce am făcut,
Vei vrea să-ntrebi ce m-a durut,
Să afli dacă am visat,
De te-am iubit cu-adevărat,
Dacă am răs sau dac-am plâns,
Dureri în suflet dac-am strâns
Și chinuit de dorul tău,
De-am fost mai bun, de-am fost mai rău...

Vei vrea pe toate să le știi,
Dar nu vei mai putea să vii,
Nici n-am să pot să te ascult:
Vom fi plecați, pierduți de mult...

ÎN APĂRAREA ROMÂNISMULUI

FAMILIA ISOPESCU ÎN MIȘCAREA NAȚIONALĂ DIN BUCOVINA

Ion N. OPREA

Când răspunzând unor recomandări, avem istorici care urmând calea demitizării scriu despre trecutul nostru ca și cum nu l-ar cunoaște, când ni se spune să nu prea vorbim despre nordul Bucovinei, că ne-am supăra vecinii dacă am face-o, iată, am bucuria să primesc o carte, care, intitulată „**Familia Isopescu în mișcarea națională din Bucovina**”, autor **Petru Bejinariu**, Editura „Septentrion” Rădăuți, 2013, sub egida Institutului „Bucovina” al Academiei Române, tocmai acest lucru îl face, aprofundează ceea ce aceeași editură și autor începuseră în 2004.

„*Ediția a II-a, revizuită și adăugită* – spune în **Cuvânt înainte** academicianul **D. Vatamaniuc**, președintele de onoare al Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina – *are la bază inițiativa și strădania autorului, colaborarea cu Institutul „Bucovina” al Academiei Române, observațiile întemeiate la adresa primei ediții și utilizarea unor documente și informații de la descendenții familiei Isopescu din județele Suceava și Iași și din orașele Constanța și București*”.

Ocupându-se de ceea ce este familia Isopescu în mișcarea națională din Bucovina, care înseamnă nume și profesii de înaltă ținută științifică – Dimitrie Isopescu, profesor și director de școală, Constantin Isopescu-Grecul, profesor universitar, rector și om politic, Emilian și Ifrim Isopescu, directori de școală, Claudiu Isopescu, profesor la Universitatea de la Roma, Modest Isopescu, ofițer, Samuil Isopescu, avocat, - autorul, profesorul Petru Bejinariu punctează esențialul: preocupările lor de istoria și cultura română, cu datini, tradiții, obiceiuri și operă cultural-științifică, contribuțiile acestora în menținerea românismului, a identității naționale.

Anexele noii ediții conțin documente care relevă semnificativ tocmai activitatea și opera membrilor acestei familii bucovinene care, prin descendenți, activează și astăzi cu aceeași substanță.

Referindu-se la carte și munca depusă pentru îmbunătățirea ediției 2013 autorul mărturisește: „*De la prima ediție a acestei cărți din 2004 și până în 2013, am dobândit noi informații despre familia Isopescu, am recântărit raportul între capitole și prezentările monografice și am simțit nevoia unor detalieri*”. Este subliniat meritul scriitorului și cercetătorului Ion Filipciuc în completarea și corecturile aduse volumului cu noi informații și documente, a regretatei doamne Cleopatra Hrihor de la care autorul a obținut manuscrisul heraldistului Traian Larionescu de unde a cules datele privind arborile genealogice al familiei Isopescu, cărora le mulțumește.

Gratitudinea autorului, ca și speranța altor colaborări, este exprimată și academicianului Dimitrie Vatamaniuc, cercetătorilor Emil Satco, Vasile I. Schipor, Mircea Grigoroviță, Ștefan Purici, Vasile Precop, Gheorghe Nandriș, soției lui Dragoș Luchian, care l-au ajutat cu alte informații sau chiar documente. De asemenea, educatoarei Cornelia Hrihor (Lucescu) din Vicovu de Jos, profesorului Corneliu Isopescu, regretatei învățătoare Areta Pintilie, prof. dr. George Istrate, altor colaboratori.

„*Lucrarea „Familia Isopescu în mișcarea națională din Bucovina” este o carte importantă pentru cultura română și în primul rând pentru cultura din Bucovina istorică și pe*

care o recomand elevilor de la clasele de profil, studenților filologi, istorici, de la drept și științele politice și tuturor profesorilor interesați”, spune în cuvântul său la volum acad. **D. Vatamaniuc**, făcând trimitere la persoane importante din familia Isopescu pe care personal le-a și cunoscut.

„*Nădăduiesc că putem dezvolta proiecte și programe de cercetare pentru aprofundarea istoriei Bucovinei prin studierea rolului, contribuției și operei acestor mari familii de români în menținerea românismului din nordul Moldovei. Acest lucru este cu atât mai necesar cu cât nordul Bucovinei a fost din nou înstrăinat prin parafarea, semnarea și ratificarea Tratatului politic de bază dintre România și Ucraina, în 1997, sub sloganul „sacrificiului istoric”*”, **speră autorul**.

Pe această linie se înscrie, de altfel, nu numai cartea de față, ci și alte lucrări ale neobositului profesor din Rădăuți, Petru Bejinariu. Suita cărții „*Biologi de seamă din Bucovina*”, apărută în patru volume. - 1994, 1998, 2000 și 2003 -, ca și mai mult decât memorialistica „*Eugen Botezat și școala de biologie de la Cernăuți*”, Editura „Septentrion”, 2005, Rădăuți, „*Constantin N. Hurmuzachi – om de știință și om politic*”, Rădăuți, Colecția „Enciclopedia Bucovinei în Studii și Monografii”, aceeași editură, 2007, „*Ion T. Tarnavski – biolog, întemietorul școlii de paliologie*”, Academia Română, Institutul „Bucovina”, Colecția „Enciclopedia Bucovinei în Studii și Monografii”, Editura „Universității”, Suceava, 2009, „*Traian I. Ștefureac – pedagog, om de știință, ocrotitor al naturii din Bucovina*”, Editura „Septentrion” Rădăuți, 2011, ca și „*Universitatea populară „Ion Nistor” Rădăuți*”, Cursurile de vară, edițiile I-XXIII (1990-2012), Editura „Septentrion” Rădăuți, 2012, împlinesc cu succes dezideratele celui care le-a realizat-Petru Bejinariu.

Universitatea populară „Ion Nistor” din Rădăuți este locul unde, prin prezența unor mari personalități, membri ai Academiei Române, profesori de la Universități și Colegii din țară, inclusiv de la Cernăuți și Bălți, subliniază **Petru Bejinariu**, i-au prilejuit - în calitate și de coordonator al ei - o documentare complexă și asupra familiei Isopescu din Bucovina istorică.

Pe ansamblu, este un bun, necesar și nimerit prilej de stimulare și sprijin a ideii unității naționale, a păstrării identității românești, de menținere și îmbogățire nealterată a frumoasei și nepieritoare limbii române, a tradițiilor poporului român în Bucovina care, sufletește, este la noi acasă.

Păstrez în pagini de carte („**Bucovina în presa vremii**” de **Ion N. Oprea**, Editura Edict, Iași, 2004, p. 372 și 453) înscris glasul celor de la Societatea Mazililor și răzeșilor, printre care și Isopescul-Grecul (1871-1938, poet, artist amator, profesor, rector, deputat, om politic, luptător pentru Unire) care în Gazeta care apărea la Cernăuți de două ori pe lună pe la anul 1900 (apoi prin 1944, tot la Cernăuți), răspunzând „**Apelului către răzeșii de peste Prut**” – schiță a istoriei răzeșimii cu arătarea pericolului slavismului - care chema la redeșteptarea mazililor și răzeșilor la conștiința națională, credincioși limbii și credinței străbune, organizau chete pentru colectarea de fonduri necesare activității și ajutorării persoanelor aflate în nevoi, omul Isopescul-Grecul numărându-se și printre cei mai importanți donatori ai momentului...

O carte despre copii și destine

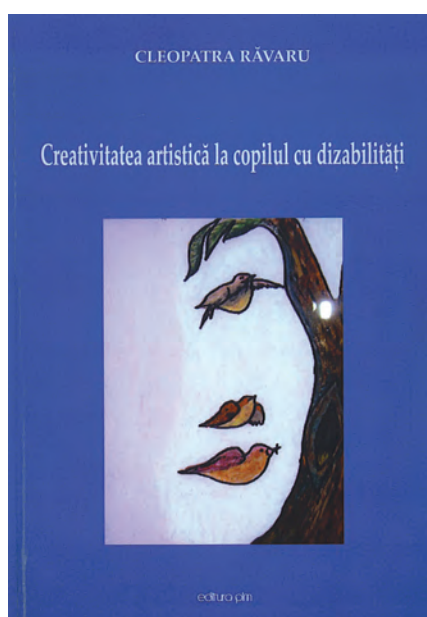
Valentina LUPU

O recentă apariție editorială la editura Pim intitulată „Creativitatea artistică la copilul cu dizabilități” scrisă de Cleopatra Răvaru ne reține atenția prin cercetările domniei sale la nivelul județului Vaslui, într-un domeniu mai puțin cercetat cu intenția vădită de a aduce în atenția publică posibilitățile de exprimare ale unor copii aparent defavorizați de soartă. Pentru zona noastră este o activitate de pionerat, valorificată într-o manieră profesională cu impact deosebit asupra percepției societății privind această categorie de copii.

Dincolo de bazele teoretice ale domeniului, de rigorile cercetării și valorificării datelor obținute, cartea în sine ne prezintă un mod de a promova, încuraja și stimula copiii aflați la limita normalității, creindu-le premisele afirmării personale cu creații proprii, nu rareori egale sau chiar superioare copiilor de vârsta lor. Este ceea ce afirmă ca intenție și scoate în evidență autoarea în argumentul ce prefațează cartea.

Lucrarea este structurată în patru capitole, între care primele trei se ocupă de bazele teoretice ale domeniului creativității în activitatea umană, iar ultimul capitol are o conotație pragmatică oferind exemple concrete din teritoriul județului în care se desfășoară cercetarea. Interesantă sub aspectul definirii domeniului dar și al instrumentelor de lucru cu care operează, cartea se constituie și într-o sursă de informație extrem de utilă celor care lucrează cu această categorie de copii. De la definirea creativității, delimitarea

aptitudinală vis a vis de talent, până la rostul creativității în împlinirea personalității copilului, capitolul I intitulat „Introducere în epistemologia creativității” prezintă baza teoretică de la care se pornește, cu detalii de strictă specialitate extrem de utile pentru cercetarea pe care autoarea o realizează.

Interesantă este prezentarea făcută copilului cu dizabilități în capitolul al II-lea intitulat „Copilul cu dizabilități – ce este diferit?” care cuprinde detalii biologice, de la structura somatică până la profilul psihopedagogic cu raportare la specificul creativității și aptitudinile acestor copii.

Pornind de aceste realități, începând cu diferențierea a ceea ce este ereditar și dobândit în manifestarea dizabilității, dar și a aptitudinilor la acești copii, capitolul al III-lea intitulat „Dinamica creativității și aptitudinile copilului cu dizabilități în context social” se ocupă de ceea ce ar putea fi numit aspectul integrativ a acestei categorii de copii prin stimularea creativității în familie, școală și în mediul social în care copilul se dezvoltă cu particularitățile lui specifice. Ținând cont de ceea ce copilul posedă ca aptitudine și utilizând mijloace specifice de dezvoltare a acestor aptitudini familia, școala și societatea poate oferi chiar contextul necesar performanței și realizărilor de excepție.

Este ceea ce ni se prezintă în capitolul al IV-lea „Studiul asupra situației concrete din teritoriu (județul Vaslui)” mai ales în domeniul artei populare reprezentate îndeosebi de meșteșuguri, unde producția artistică a copiilor cu dizabilități reprezintă o secțiune distinctă în expozițiile și târgurile care se organizează periodic cum ar fi; Târgul anual al meșterilor populari, expoziții de icoane și ouă încondeiate din preajma Paștelui, festivalul „Fluierașul Vasluian” Festivalul datinilor și obiceiurilor de iarnă, Zilele culturale ale Vasluiului și ale Bârladului, Toamna culturală Hușeană, Festivalul „Cântec, joc și voie bună” de la Negrești și Festivalul internațional de dans „Prietenia” concursul județean „Obiecte decorative și vestimentare”, diverse zile ale satelor din județ, concursul național „Floare de colț” etc.

În cele 8 anexe cu care se încheie cartea se prezintă diferite aspecte practice al activității cu această categorie de copii dimpreună cu experiența și rezultatele deosebite obținute de unități de profil din județ sub coordonarea doamnelor Comelia Oatu, Claudia Paiu, Geta Iosup, Maria Moroșanu.

Ilustrative și extrem de evocatoare sunt imaginile color din finalul cărții care surprind în diverse ipostaze activitățile acestor copii, ca și exemplele celebre de integrare socială a unor personalități cu dizabilități.

În ansamblul său cartea se prezintă ca un instrument de lucru deosebit de util pentru cei care lucrează cu acești copii; specialiști, pedagogi, dascăli, instructori, maiștri; pentru familiile în care apar acești copii, și în egală măsură chiar pentru cei în cauză, persoane cu dizabilități care în felul acesta își pot cunoaște oportunitățile și perspectivele de dezvoltare și integrare socială. În încheiere un cuvânt special pentru autoarea cărții Cleopatra Răvaru care prin această apariție editorială se dovedește un specialist de elită într-un domeniu atât de delicat cum este abordarea copilului cu dizabilități.

Remarcabilă este și scriitura care dovedește talentul literar dezvoltat nouă prin contribuțiile literare la diverse reviste și jurnale și romanul său „Zilele Demiurgului”.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. Vlad Codrea,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca
 prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

Dan Răvaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

Serghei Coloșenco, Bârlad

Laurențiu Ursachi, Bârlad

Laurențiu Chiriac, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
 Tipar: SC Irimpeș SRL Bârlad

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
 Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Profesorul Dumitru Bahrim

- urmare din pagina 1 -

În cuvântul meu nu m-am referit la aspecte legate de familie, ci la activitatea desfășurată pe tărâmul școlii – indiferent care a fost aceasta – la dăruirea de sine în meseria de dascăl și de apostol al neamului, știut fiind faptul că avea mari probleme de sănătate – pierzând o mare parte din vedere. Profesorul Bahrim și-a luminat cărarea vieții cu lumina spiritului și cu curățenia gândului, cu voința îndârjită de a nu rămâne mai prejos de alți colegi, de a nu rămâne în afara societății active și a reușit acest lucru din plin.

Cât timp a lucrat la Universitatea „Al. I. Cuza” ca asistent la catedra de Zoologia vertebratelor a publicat o serie de cercetări privind studii araneelor din țara noastră, precum și un îndrumător de lucrări practice – în două volume – la zoologia vertebratelor. Fiind nevoit să părăsească catedra universitară din cauza agravării bolii ochilor și pensionat acum, era de așteptat ca să se resemneze și să-și menajeze puțină vedere ce-i mai rămăsese. Nu, n-a fost așa. A găsit înțelegere la Inspectoratul școlar și a primit o catedră la Școala „Titu Maiorescu” din Iași, unde predam și eu și-l puteam ajuta în probleme de scris și citit și tot ce ținea de scriptologie, care nu erau puține la vremea aceea. Cu timpul s-a acomodat și cu catalogul și cu alte înscrisuri pe care și le rezolva singur.

Dar munca la școala noastră nu era ușoară, pentru că era școală pilot a Inspectoratului școlar și activitățile metodice erau foarte dese și trebuiau să fie model pentru participanți. Iată ce spunea prof. dr. Gheorghe Mustață de la Univ. „Al. I. Cuza” despre profesorul Dumitru Bahrim, în urma participării la o asemenea activitate: „Cu această ocazie am descoperit pe marele profesor, pe dascălul cu vocație și har didactic, care știa să polarizeze

elevii în jurul său și să modeleze personalități umane. Mai mult decât atât, l-am descoperit pe Bahrim-Omul. Ce caracter oțelit! Ce frumusețe interioară, și câtă dăruire de sine!”

Acest lucru s-a văzut în timp, deoarece prin activitatea desfășurată cu elevii în cadrul cercului „Prietenii Naturii” și a participării în fiecare an cu elevi la Olimpiada de biologie, până la faza pe țară, a adus un plus de prestigiu școlii în care lucra. A fost perioada care i-a adus cele mai mari satisfacții, fiind deosebit de apreciat atât de conducerea școlii, dar și de Inspectoratul Școlar Iași.

Dar, după 1990, cea de a doua mare pasiune a lui – chemarea pământului și mai ales a locurilor natale – l-a făcut să lase căldura căminului, precum și farmecul și prestigiul Școlii „Titu Maiorescu” din Iași și s-a întors acasă, în Jigălia natală, cu dorința de a face ceva pentru acele locuri, dar mai ales pentru a face cunoscute personalitățile de mare valoare de pe acele meleaguri vasluiene.

S-a integrat în „Academie rurală Elanul” și a devenit colaborator al revistei „Elanul” prin care și-a văzut, în mare parte, acest vis împlinit, publicând articole despre mari oameni de știință ca: Emil Racoviță, Gr. T. Popa, Emil Condurachi, despre alte personalități care au lăsat ceva în urma lor, ca Gheorghe Foțșă de la Râșcani, precum și evidențierea tuturor licențianților din Jigălia.

În încheiere aș dori să arăt ce și-a propus prof. Bahrim. Și-a propus să cinstească meseria de **profesor** și calitatea de **om**. Și cred că a reușit și acest lucru aduce un plus de motivație ca Școala din Jigălia să-i poarte numele. Poate așa numele lui va dăinui în memoria colectivă a satului măcar două, trei generații.

POVESTE ADEVĂRATĂ

Dumitru APOSTOLACHE

A fost adată și încă mai este, un sat pa valea ELANULUI, cu numele de JIGĂLIA. A fost o vreme în țara aceasta când tineretul își avea rădăcinile în familie, o vreme când băieții deștepți erau considerați cei care știau carte. Știau să o citească nu s-o joace și făceau o facultate stârnind admirația tuturor cunoscuților și devenind mândria localității natale.

A fost și nu mai este un prinț al ritualului didactic, un slujitor al școlii, devotat trup și suflet ei și care n-a uitat nici o clipă de unde a plecat. El s-a născut la JIGĂLIA și purta numele de DUMITRU BAHRIM. Era fiul lui TRAIAN și al ELENEI BAHRIM.

De la mama luase cumsecădenia și blândețea sufletească iar de la tata seriozitatea în muncă și darul de a râde, râsul fiind cea mai scurtă distanță între doi oameni.

În el a bătut toată viața o inimă de răzeș. Așa se face că DUMITRU BAHRIM și-a însușit de mic copil cultul muncii fizice dar și intelectuale. Aceasta din urmă l-a posedat și urmare a seriozității cu care a privit învățătura a intrat cu ușurință în facultate.

Continuând să invetețe și să studieze ore, zile întregi, săptămâni și chiar luni, s-a trezit admis în corpul profesoral universitar, devenind în scurt timp unul dintre cei mai apreciați în domeniul său de activitate ȘTIINȚELE NATURII.

A fost însă, în cele din urmă nevoit să abandoneze cariera universitară din cauza unui defect de vedere consecință a muncii științifice care implică lucrul la microscop, cititul și îndeosebi desenul.

Acest fapt nu l-a îndepărtat însă de carte, de munca de educator, trecând în învățământul preuniversitar.

Profesorul DUMITRU BAHRIM nu se gândea aproape deloc la el, socotindu-se o persoană neimportantă. Profesorul DUMITRU BAHRIM nu s-a limitat numai la munca didactică, a reușit s-o

împletească armonios cu cea dedicată familiei și obștei în care s-a născut. Așa se face că împreună cu admirabila sa soție, CONSTANȚA a crescut și educat doi copii VIȘINEL și GABRIEL, azi medici umani, iar după 89 s-a retras la locuința părintească.

Vă mărturisesc că participând la acest eveniment al întregului sat JIGĂLIA, trăiesc un adevărat paradox - bucurie și tristețe.

Mă simt plin de bucurie întâlnind frumosul sentiment de prețuire a unui consătean care a reprezentat comunitatea la cel mai înalt nivel didactic și educativ.

Sentimentul de prețuire, concretizat în atribuirea numelui profesorului DUMITRU BAHRIM școlii din localitate este benefic în primul rând copiilor, având un exemplu de urmat și apoi un apoi un gest de normalitate, pe care ar trebui să-l facă și alte comunități.

Pentru profesorul DUMITRU BAHRIM școala a însemnat un loc sacru. El își iubea studenții și elevii ca pe proprii fii iar aceștia se atașau foarte ușor de profesorul lor, ceea ce pentru el însemnă un adevărat medicament.

Profesorul DUMITRU BAHRIM reușea să stabilească foarte ușor puncte de comunicare cu cei cu care dialoga, fie ei studenți, elevi, oameni ai locului natal și nu numai.

Întâlnirea mea cu profesorul DUMITRU BAHRIM era o baie de frumusețe spirituală, o intrare în altă dimensiune, un prilej de a mai învăța ceva.

Iată de ce sunt trist, alături de familia lui și de cei care l-au cunoscut.

Trăim pe fugă, mâncăm pe fugă, dormim pe fugă, iubim pe fugă... ne trezim că trec anotimpurile peste noi. Anii... fug și ei.

Profesorul DUMITRU BAHRIM a fugit de lângă noi, dar ne-a lăsat amintiri frumoase și un nume de școală.

Dumnezeu să-l ierte!